

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ
ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АГРАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ**

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРОФЕССОРЫ,
АУЫЛШАРУАШЫЛЫҒЫ ҒЫЛЫМАРЫНЫҢ ДОКТОРЫ,
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ «ЭКОЛОГИЯ» АКАДЕМИЯСЫНЫҢ АКАДЕМИГІ
НӘЗИЯ ШӨКЕНҚЫЗЫ СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ
70 ЖАСҚА ТОЛУЫНА АРНАЛҒАН**

*Ғылыми еңбектерінің библиографиялық-анықтамалық көрсеткіші
Справочно-библиографический указатель научных трудов*

**ПОСВЯЩЕННЫЙ 70 – ЛЕТИЮ
ПРОФЕССОРА КАЗАХСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНИВЕРСИТЕТА, ДОКТОРА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ НАУК,
АКАДЕМИКА МЕЖДУНАРОДНОЙ АКАДЕМИИ «ЭКОЛОГИЯ»
СУЛЕЙМеновой НАЗИИ ШУКЕНОВНЫ**

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ
ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ**

**МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ АГРАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ**

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ ПРОФЕССОРЫ,
АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ,
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ “ЭКОЛОГИЯ” АКАДЕМИЯСЫНЫҢ АКАДЕМИГІ
НӘЗИЯ ШӨКЕНҚЫЗЫ СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ
70 ЖАСҚА ТОЛУЫНА АРНАЛҒАН**

***Ғылыми еңбектерінің библиографиялық-анықтамалық
көрсеткіші***

***Справочно-библиографический указатель научных трудов
ПОСВЯЩЕННЫЙ 70 – ЛЕТИЮ
ПРОФЕССОРА КАЗАХСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО
УНИВЕРСИТЕТА, ДОКТОРА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ НАУК,
АКАДЕМИКА МЕЖДУНАРОДНОЙ АКАДЕМИИ «ЭКОЛОГИЯ»
СУЛЕЙМеновой НАЗИИ ШУКЕНОВНЫ***

Алматы 2014

УДК 01
ББК 91.9:4
С 28

Жауапты	Ғылыми кітапхана директоры
шығарушылар:	Айтуарова А.М.
Ответственные за выпуск:	Ақшалова А.Б.
ҒББ меңгерушісі	

Құрастырушылар:	Ақшалова А.Б., Сүлейменова З.М.,
Составители:	Мұхамеджанова Ч.К.

Қазақ ұлттық аграрлық университетінің профессоры, ауыл шаруашылық ғылымының докторы Н.Ш.Сүлейменованың ғылыми еңбектерінің библиографиялық - анықтамалық көрсеткіші. – Алматы: Айтұмар, 2014.– 80 б.

Справочно-библиографический указатель научных трудов доктора сельскохозяйственных наук, профессора кафедры «Почвоведение, агрохимия и экология» Казахского национального аграрного университета Н.Ш.Сулейменовой.–Алматы:Айтұмар, 2014.-80с.

ISBN 978-601-241-337-3

© Сүлейменова Н.Ш., 2014
© Изд. «Айтұмар», 2014

**ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
«ТОПЫРАҚТАНУ, АГРОХИМИЯ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯ»
КАФЕДРАСЫНЫҢ ПРОФЕССОРЫ, АУЫЛ
ШАРУАШЫЛЫҚ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ,
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ“ЭКОЛОГИЯ” АКАДЕМИЯСЫНЫҢ
АКАДЕМИГІ
СҮЛЕЙМЕНОВА НӘЗИЯ ШӨКЕНҚЫЗЫ**

**(Ғылыми-педагогикалық және қоғамдық
қызметінің қысқаша очеркі)**

Белгілі ғалым, ауыл шаруашылығы ғылымының докторы, Халықаралық «Экология» Академиясының академигі, ҚР білімінің құрметті қызметкері, Қазақ ұлттық аграрлық университетінің «Топырақтану, агрохимия және экология» кафедрасының профессоры Сүлейменова Нәзия Шөкенқызы 2014 жылдың 27 сәуірінде 70 жасқа толады. ҚР аграрлы өндірісіне жоғары білікті мамандар дайындауда және аграрлы ғылымның жоғары білікті маманы ретінде еренді еңбек сіңірген Назия Шөкенқызының есімі жақын және алыс шетел ғалымдарының ортасында лайықты бағасын алды.

Сүлейменова Назия Шөкенқызы 1944 жылдың 27 сәуірінде бұрынғы Талдықорған облысы Бөрлітөбе ауданы, Сарықұрақ теміржол станциясында, станция басқармасының жанұясында дүниеге келген. Ата-аналары әулетінен шыңғыс тұқымы – төрелер. Атасы Қасентөре мамандығы бойынша заңгер, сот болған. Заманбек – төре Лепсі уезінің болысы.

Әкесі – Сүлейменов Шөкен Қасенұлы, анасы – Әбужамал Заманбек қызы. Ата-анасы өз заманына лайықты, жеткілікті білім алғанымен (1905-1996 жж.) оны толық іске асыра алмаған. Әкесі бүкіл өмірінде теміржолшы болып жұмыс істеген. 5 бала тәрбиелеп және өмірлерінің соңғы күндеріне дейін мейірімді, жоғары өнегелі адамдар болып өткен.

Нәзия Шөкенқызы Матай станциясындағы № 156 теміржол орта мектебін 1960 жылы бітірді. 1961 жылы Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық институтының «Топырақтану және агрохи-

мия» мамандығы бойынша оқуға түсіп, оны 1966 жылы диплом жұмысын өте жақсы деген бағамен тамамдады. Студенттік жылдары (1964 ж.) курстасы-оқу озаты Санақ Абеуовпен мықты, бақытты жанұя құрды. Оқуларын бітіргеннен соң Ауылшаруашылық министрлігінің жолдамасымен Жамбыл облысының аймақтық агрохимия станциясына жіберілді, алғашында агрохимик ретінде, одан кейін бөлім меңгерушісі болып қызмет істеді.

Еңбек жолының алғашқы күнінен бастап, Жамбыл облысының ауылшаруашылық жері топырақ жамылғысының картограммасын құрастыратын зерттеу жұмысын жүргізді. Ол жылдары аймақтық агрохимиялық зертханалардың агрохимиктері СББ – Жамбыл суперфосфат зауытының сапа бақылау бөлімі жұмысына жұмылдырылды. Шығаратын өнім сапасын анықтайтын эксперт ретінде Нәзия Шөкенқызының кандидатурасы ұсынылды, ол Ресей ғалым химиктерімен бірге жұмыс істеді. Үнемі ғылыми жұмыспен шұғылданып, ғалым болуды армандады.

Жолдасы Санақ Абеуовты партиялық жұмысқа (ЛК ЖО ОК) Қаз ССР ауыл жастары бөлімінің меңгерушісі) ауыстыруына байланысты Нәзия Шөкенқызы өзінің туған ұясына қайтып оралды. Оның бұрыннан аңсаған арманы - ғалым болуына мүмкіндік туды. Дегенмен, бұл жолда үлкен қиын сындар, яғни үлкен жанұясы, (3 қызы мен ұлы) тұрды. Осы қиындықтарға қарамастан, ол қатарынан бес жыл бойы құжаттарын аспирантураға беріп, ақырында өзінің ойын жүзеге асырды. Аспирантураға түсіп, таулы егіншілікке байланысты «Алматы облысының ортатаулы жағдайында жаздық арпаның ылғал қамтамасыздығы және ылғал жұмсауы» өзекті тақырыбын таңдады.

1982 жылы академик З.Д. Дүйсенбековтің жетекшілігімен ауыл шаруашылығының кандидаты дәрежесіне іздену бойынша кандидаттық диссертациясын ойдағыдай қорғады.

Кандидаттық диссертацияны ойдағыдай қорғағаннан соң, Қазақ Еңбек Қызыл Ту орденді ауылшаруашылық институтының «Егіншілік және тәжірибе ісінің әдістемесі» кафедрасына ассистенттік қызметіне орналасып, 1984 жылы доцент атағын алды. Міне, осында ұстаздықтың үлкен жолынан

өтіп, ассистенттен профессорға дейін жетті.

Н.Ш.Сүлейменованың ғалым және педагог ретінде қалыптасуына Х.А. Арыстанбеков, М.Н. Ерлеспесов, Р.А. Оразалиев, Э.Ф. Госсен, Ю.Н. Гештофт, А.И. Рубинштейн, Р.Е. Елешев, З.Д. Дүйсенбеков, Е.М. Зенкова, А.О. Сағитов, Т.И. Есполов сияқты республиканың жоғары білім мен ғылым өкілдері және басқа совет егіншілік және өсімдік шаруашылығы ғылымының атақты ғалымдары С.А. Воробьев, А.И. Пупонин, Г.И. Баздыревтер (Мәскеу) әсерін тигізді.

Нәзия Шөкенқызының келесі ғылыми зерттеулері Қазақстанның оңтүстік – шығыс жағдайындағы суармалы, тәлімі және таулы егіншілігінде арамшөптермен интегрирлі күресудің теориялық және қолданбалы негіздерін жасауға бағытталды. 17 жылғы ғылыми жұмыстарының нәтижелері оның докторлық диссертациясына негіз болды. «Агроэкологические основы совершенствования интегрированных систем борьбы с сорными растениями в земледелии юго-востока Казахстана» тақырыбына докторлық диссертацияны 1996 жылы ойдағыдай қорғады. Эксперименталды зерттеулердің нәтижелері бойынша «Сорные растения в агрофитоценозах и меры борьбы с ними в условиях юго-востока Казахстана» монографиясы жарыққа шықты.

Сонымен, барлық қиыншылықтарға қарамастан ынталылығымен және табиғи оптимизімімен Нәзия Шөкенқызы ауылшаруашылық ғылымының «Жалпы егіншілік» мамандығы бойынша алғашқы доктор, агрономиядағы әйел-қазақ профессоры болды.

Осы уақытта жолдасы Санақ Әбеуұлы совет-партия жұмысында үлкен жолдан өтті. ҚСРО Министрлер кеңесінің ХОЗУ-ы бастығының орынбасары қызметін атқарды. Республиканың өтпелі кезеңінде Президент аппаратының және Министрлер Кабинетінің аймақтық даму бөлімінің инспекторы болып қызмет істеді, кейіннен Жамбыл облысы әкімінің орынбасары, одан кейін Луговой (қазіргі Құлан) ауданының әкімі болып, тәуелсіз Қазақстан Республикасының қалыптасуына мол үлесін қосты. Өмірінің соңғы жылдары Алматы қаласындағы Республика Президенті Резиденциясының директоры болып жұмыс істеді, кейіннен Республика Президенті Іс

басқарушысы болды. Санақ Әбеуұлы Қазақ Ұлттық аграрлық университетінің түлегі – республиканың қоғам қайраткері, оның өмір жолы халқына және еліне деген шексіз еңбегінің үлгісі деуге болады.

Нәзия Шөкенқызы мен Санақ Әбеуұлы ғылыми даңқ және қоғам қайраткерлігімен қатар бақытты жанұя құрып, оны сақтай білді. Балаларына білім мен тәрбие берді, олар ата-ананың еңбектерін ақтап, республикамыздың ардақты азаматтары бола алды: Жәмила Санаққызы медицина ғылымының кандидаты, ассицирленген профессор, Алматы қаласы Алатау ауданының және № 22 емханасының бас дәрігері; Сана Санаққызы заңгер, Америкалық заң компаниясының директоры, қазіргі уақытта жанұясымен Нью-Йорк (АҚШ) қаласында тұрады, оған дейін Алматы қаласы Медеу ауданының АХАЖ меңгерушісі болып істеген. Майра Санаққызы Астана қаласында америкалық «КУРТИЗ» заңгерлік компаниясының қаржылық меңгерушісі; немересі Айдана Сәкенқызы Әбеуова Т.Жүргенов атындағы өнер академиясының студенті, бірнеше фильмдер режисерінің ассистенті және екінші режисері болды.

Сүлейменова Назия Шөкенқызы бүгінгі күні – ғылыми көзқарасы кең ғалым. Оның соңғы жылдағы ғылыми қызметі Қазақстанның оңтүстік-шығысындағы жер ресурстарын үнемді пайдалануды, ауыл шаруашылығы дақылдарын өндірудің ресурс үнемдеу технологиясының экологиялық қауіпсіздігін, қалыпты тиімділікті қамтамасыз ететін агроэкожүйенің теңгерімді жүйесін жетілдіру және жасауға бағытталып отыр.

Сүлейменова Н.Ш. ғылыми зерттеулерінде қол жеткізген жаңалықтары негізінде, «Ауыл шаруашылық дақылдарының биоөнімділіктері мен агроэкожүйелерді қорғауға бағытталған арамшөптермен күресу жүйесінің теориялық және қолданбалы негіздерін» әзірлегендігі жоғары бағаланып, “ҚР-ның техникасы мен ғылымын дамытуға сіңірген терең еңбегі үшін” мемлекеттік ғылыми стипендиясының иегері болды.

Сүлейменова Н.Ш. ғылыми зерттеу жұмысының қортындысы бойынша жасаған «Ауылшаруашылық дақылдарын өсіру тәсілі» атты еңбегі үшін ҚР ЗМ, интеллектуалды меншіктілік құқығы комитетінің шешімімен инновациялық патент автор-

лығын алды. Ол ауылшаруашылық және агроэкология ғылымдарының түрлі мәселелері бойынша 210-нан астам ғылыми және ғылыми-әдістемелік еңбектер жариялаған, оның ішінде: «Сорные растения в агрофитоценозах и меры борьбы с ними в условиях юго-востока Казахстана» монографиясы, «Егіншілік», «Экология және тұрақты даму», «Егіншілік практикумы», «Земледелие», «Природопользование и ресурсосберегающие технологии в агроэкосистеме» және «Сорные растения и меры борьбы с ними», «Егіншіліктің анықтама сөздігі», «Сборник методических указаний по лабораторным исследованиям почв и растительности», «Жануарлар экологиясы» оқу құралдары және басқалар. Ғылыми еңбектері мақала ретінде жақын және алыс шет елдердің ғылыми басылымдарында жарық көрді.

Профессор Сүлейменова Н.Ш. өзінің туған университетінде кез келген ғалымның және педагогтың жетілуіне барлық жағдайдың, академик Есполов Тілектес Исабайұлының басқаруымен жасалынғанын мақтан етіп айтады. Сондықтан болар аға буын, ҚР АШМ АӨК мен ҚР БҒМ іргелі зерттеу бағдарламасы бойынша: «барлық бағыттағы аграрлық ғылымның қолданбалы зерттеулерін орындауға шаршамай-шалдықпай жұмыс істеп келеміз» -дейді ғалым.

Нәзия Шөкенқызы- ғылыми жобалардың белсенді жасаушысы, конкурстық бағдарламалардың жеңімпазы. Оның ғылыми жетекшілігімен 4 жоба ойдағыдай орындалды, олар:

- ҚР АШМ жүйесімен 042 бағдарламасы бойынша «АӨК да қолданбалы зерттеулер» тақырыбы: 03.01.01.10.03. «Разрабатывать теоретические основы и практические приемы повышения фитосанитарной устойчивости агрофитоценозов в адаптированном земледелии Юго-Восточного Казахстана»

- ҚР АШМ және Дүниежүзілік Банк бойынша екі кезеңмен жүзеге асырылған ғылыми-инновациялық «Повышение конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции» жобасы бойынша «Разработка ресурсосберегающих технологий возделывания сои и рапса в условиях юго-востока Казахстана»; 2- «Внедрение ресурсосберегающей экологически безопасной технологии возделывания сои в условиях орошения».

- ҚР БҒМ бойынша жүргізілген конкурсты жоба

«Ф.04794 «Закономерности функционирования биологических систем – основа создания инновационных технологий для медицины, сельского хозяйства и охраны окружающей среды» бағдарламасы және 4.5 Бағыттағы қолданбалы экологияның биологиялық негізі және қоршаған ортаны қорғау бойынша «Разработка научных основ мониторинга эффективности растительных систем и технологий в снижении концентрации CO₂ в атмосфере крупной урбанизированной территории (на примере города и пригорода Алматы)» тақырыбы аяқталды.

- Бүгінгі таңда, оның жетекшілігімен ҚР АШМ «ҚазАгроИнновация» АҚ-ның 042 - «АӨК саласындағы қолданбалы ғылыми - зерттеулер» бюджеттік бағдарламасының «Қазақстан Республикасының әр түрлі агроэкологиялық аймақтары үшін ауыл шаруашылық өсімдіктерінің генетикалық потенциалын жоғарылатуы және агротехнологияны жетілдіру» басым бағыты бойынша «Қазақстанның оңтүстік-шығыс жағдайында қысқа ротациялы ауыспалы егіс жүйесінде майбұршағы мен рапс дақылдарының ресурсүнемдеу технологиясын жасап жетілдіру» тақырыбы бойынша ғылыми зерттеу жұмысы жүргізілуде.

212 бағдарламасы бойынша ҚР АШМ «Прикладные исследования в области АПК» тақырыбы бойынша 2015-2017 жылға сұраныс беріп қойылды.

Оның ғылыми жетекшілігімен және тікелей қатысуымен Қазақстанның оңтүстік-шығыс суармалы егіншілік жағдайында майбұршақты өсірудің ресурсүнемдеу технологиясы жасалынды. Ауа райына байланысты арамшөптермен күресу жүйелері мен ресурсүнемдеу технологиясы жасалынып өндіріске енгізілді. Қысқа айналымды ауыспалы егісте топырақты минималды өңдеу жүйесін қолдана отырып, агроэкожүйені 25-32% ресурсүнемдеуді және дақылдар өнімін 33% өсіруді қамтамасыз ететін топыраққа қарқынды әсер етуді төмендету мүмкіндігі ғылыми негізделді.

Нәзия Шөкенқызы жоғарғы білікті педагог болып есептеледі, заманауи ғылыми-әдістемелік деңгейде дәріс оқиды, ізденуші, келешек ғалымдар – аспиранттардың, магистранттардың және PhD докторанттардың ғылыми жетекшісі, ғылыми мектебі бар. Профессор Сүлейменованың жетекшілігі –

гімен 4 ізденуші ауыл шаруашылық ғылымдарының кандидаты ғылыми дәрежесін қорғады. Соңғы жылдары жоғары оқу талабына магистратура және PhD докторантура арқылы ғылыми кадрлер дайындаумен құлшына шұғылданады. Оның жетекшілігімен 14 магистрлік және жаңа заманның талабына сай 3 бірдей PhD докторанттары Экология ғылымының өзекті мәселесін зерттеп, докторлық диссертацияларын қорғап, PhD философия докторы бейіні бойынша ғылыми дәрежесін алды

2010 жылы ҚР БҒМ-нің «Жоғары оқу орнының Үздік оқытушысы» атағы медалімен марапатталып, мемлекеттік грант иегері атанды.

Н.Ш.Сүлейменова бақалаврлар бағдарламасына жаңа элективті пән «Егіншілікті химиялаудың экологиялық негізі» курсын, магистранттарға «Ғылыми зерттеу әдістемесі» және доктаранттарға жоғары білікті маман дайындауды қалыптастыратын «Методология полевых исследований, обработка и анализ экспериментальных данных» негізгі пәнін енгізді.

Назия Шөкенқызы ғылыми, педагогикалық және қоғамдық істерін өз біліктілігін жоғарылата отырып жалғастыруда. Қолданбалы ғылым Вайенштефан университетінің «Реализация Болонского процесса и международная аккредитация образовательных программ» мәселесі бойынша біліктілікті жоғарылататын халықаралық семинарға қатысып, дайындықтан өтті. «Экология» кафедрасының меңгерушісі болғанда халықаралық аккредитация жүргізетін бағдарламаны дайындап, жүргізуді басқарды.

Ол ғылыми – ұйымдастырушы, сонымен қатар қоғамдық жұмыстарға үлкен көңіл бөледі. Ғылыми техникалық кеңесі және ҚазҰАУ-дың Агроинновация және экология ҒЗИ эксперттік комиссиясымен докторлық диссертация қорғау кеңесінің мүшесі болды.

Осы уақытта Н.Ш.Сүлейменова сертифицицияланған «Journal Scientific and Applied Research» (Болгария) журналдың халықаралық редакция коллегиясының мүшесі. Еуропалық гербологтар бірлестігінің мүшесі және Қазақ ұлттық арғарлық университетінің әйелдер қоғамының төрайымы.

Ресей және алыс шетелдер (Болгария, АҚШ, ҚХР) ғалымдарымен халықаралық байланысты іске асыруда. Халықаралық конференцияларға белсенді үлес қосады: Москва қаласы (2010 және 2012 жж), Челябинск қаласы (2011), Болгарияның Русь қаласы (2012 және 2013 жж.). АҚШ ғалымдарымен (PhD assistant Professor of Climatology Adnan Akyuz (NDSU), ТСХА (Мазиров М.А.) Тимирязев атындағы ТСХА және БОЛГАРИЯНЫҢ СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ (ауылшаруашылық академия), Егіншілік және тұқымтану «Образцов чифилик» - Русе институтының (доц., а.ш.ғ.д. Димитрия Петкова) PhD докторанттар дайындауға қарым-қатынасты іске асыруда.

Болгария ғылым академиясының «Егіншілік және тұқымшаруашылығы» ғылыми зерттеу институтында «Технология возделывания сельскохозяйственных культур в условиях РК и Болгарии» тақырыбына дөңгелек стол өткізіп, ғылыми - зерттеу жұмысын бірлесіп жүргізуге жол салды. Оның осы бағыттағы еңбегі аграрлық ғылымның дамуына және ҚР аграрлық өндірісіне жоғары білікті мамандарды дайындауға мүмкіндік туғызады.

Профессор Н.Ш. Сүлейменованың отандық аграрлық ғылымды дамытудағы еңбегі жалпы мойындалды. 2005 жылы «Экология» Халықаралық Академиясының толық мүшесі (академигі) болып сайланды.

Н.Ш. Сүлейменова 2000 жылы «Қазақстан Республикасының оқу үздігі» белгісімен, 2005 жылы ҚР білім саласындағы ерекше еңбегі үшін «Қазақстан Республикасының білім беру құрметті қызметкері» медалімен марапатталды.

Р.Е. ЕЛЕШЕВ,
ҚР ҰҒА академигі, а.-ш.ғ.д.,
ҚазҰАУ-нің профессоры

**Доктор сельскохозяйственных наук, академик
Международной академии «Экология», профессор
кафедры «Почвоведение, агрохимия и экология»
Казахского национального аграрного университета
Сулейменова Назия Шукеновна**

(Краткий очерк о научно-педагогической и
общественной деятельности)

Видному ученому, доктору сельскохозяйственных наук, академику Международной академии «Экология», Почетному работнику образования РК, профессору кафедры «Почвоведение, агрохимия и экология» Казахского национального аграрного университета Назие Шукеновне Сулейменовой 27 апреля 2014 года исполняется 70-лет. Ее имя, как высоко квалифицированного специалиста аграрной науки и заслуженного педагога внесшего значительный вклад в дело подготовки высоко квалифицированных кадров аграрного производства РК получила достойную оценку в научных кругах ближнего и дальнего зарубежья.

Сулейменова Назия Шукеновна родилась 27 апреля 1944 году в железнодорожной станции Сары-Курак, Бюрли-Тюбинского района, бывшей Талды-Курганской области в семье начальника станции. Родители потомственные чингизиды - торе. Дед Касен-торе, юрист по образованию, был судьей; отец по матери Заманбек-торе был волостным в Лепсинском уезде. Отец – Сулейменов Шукен Касен улы, мать - Абужамал Заманбек кызы. Родители, получившие хорошее достойное для своего сословия духовно - мусульманское образование в силу политической конъюнктуры своего времени (1905-1996гг), не смогли полностью реализоваться. Отец всю жизнь проработал железнодорожником. Вырастили 5-х детей и до конца своих дней оставались добрыми,

высоконравственными людьми.

Назия Шукеновна в 1960 году закончила железнодорожную среднюю школу №156 на станции Матай.

В 1961 году поступила на агрономический факультет Казахского сельскохозяйственного института (ныне Казахский национальный аграрный университет), который окончила в 1966 году по специальности почвовед – агрохимик с отличной защитой дипломной работы. В студенческие годы (1964г.) с сокурсником - отличником учебы, Абеуовым Санаком создали крепкую, счастливую семью.

После окончания была направлена по путевке Министерства сельского хозяйства в Джембулскую область, где работала почвоведом – агрохимиком зональной агрохимической лаборатории, а в дальнейшем заведовала организационно – картографическим отделом. С первых же дней трудовой деятельности проводила исследовательскую работу по составлению картограммы почвенного покрова сельскохозяйственных угодий Джембулской области в разрезе районов и хозяйств. В те годы, агрохимиков зональной агрохимической лаборатории привлекали к работе ОТК – отдела контроля качества Джембулского суперфосфатного завода. Кандидатура Назии Шукеновны была предложена как эксперта по определению качества выпускаемой продукции, где она работала с химиками и учеными из России. Именно те годы научного труда заложили огромное желание в будущем стать ученым, заниматься исследовательской работой.

В 1970 году в связи с переходом (супруга) Санака Абеуова на партийную работу (зав. отделом сельской молодежи ЦК ЛКСМ КазССР) Назия Шукеновна вернулась в родные пенаты - Казахский сельскохозяйственный институт. Наконец появилась возможность осуществить свою давнюю мечту - стать ученым. Однако не все было просто для достижения цели на этом пути, в частности большая семья, малолетние дети (трое дочерей, сын). Именно это причина долгие 5 лет была основанием для отказа поступления в очную аспирантуру. Но несмотря на это Назия Шукеновна упорно шла навстречу своей мечте, занималась преподавательской, исследовательской деятельностью и продолжала подавать ежегодно документы для участия в

конкурсе и добилась своего. Поступила в аспирантуру и выбрала очень актуальную тему для горного земледелия: «Влагообеспеченность и водопотребление ярового ячменя в условиях среднегорной зоны Алматинской области».

В 1982 году под руководством академика З.Д.Дюсенбекова успешно защитила диссертационную работу на соискание кандидата сельскохозяйственных наук.

После успешной защиты диссертации она была зачислена ассистентом кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского ордена Трудового Красного Знамени сельскохозяйственного института и в 1984 году получила звание доцента. Именно здесь на этой кафедре был пройден долгий путь педагога, от ассистента до профессора.

На формирование личности Н.Ш.Сулейменовой, как ученого и педагога повлияли такие видные деятели науки и высшего образования республики, как профессора академики Х.А. Арыстанбеков, М.Н. Ерлеспесов, О.В. Тройцкая, З.Д. Дюсенбеков, К.А. Асанов, Р.Е. Елешев, Н.Л. Удольская, Р.А. Уразалиев, Э.Ф. Госсен, Ю.Н. Гештофт, А.О. Сагитов, Т.И.Есполов, Е.М.Зенкова; выдающиеся ученые советской земледельческой и растениеводческой науки С.А.Воробьев, А.И.Пупонин, Г.И. Баз-дырев (Москва) и многие другие.

В последующем научные исследования Назии Шукеновны были направлены на разработку теоретических и прикладных основ интегрированной системы борьбы с сорными растениями в условиях орошаемой, богарной и горной зоны земледелия юго-востока Казахстана. Результаты 17 летней научной работы послужили основой ее докторской диссертации. Подготовила диссертационную работу на тему: «Агроэкологические основы совершенствования интегрированных систем борьбы с сорными растениями в земледелии юго-востока Казахстана», которая успешно защищена в 1996 году. По итогам экспериментальных исследований ею опубликована монография «Сорные растения в агрофитоценозах и меры борьбы с ними в условиях юго-востока Казахстана».

Таким образом, несмотря на все трудности, сложности жизненного пути, благодаря целеустремленности,

высочайшему трудолюбию, упорству в сочетании с природным оптимизмом, жизнелюбием Назия Шукеновна, стала первым доктором сельскохозяйственных наук по специальности «общее земледелие», женщина-казашка профессор агрономии. Реализовывалась как видный ученый, общественный деятель.

К этому времени супруг Санак Абеуович прошел большой путь партийно-советского деятеля, после ЦК ЛКСМ Казахстана был заместителем начальника ХОЗУ Совета Министров КазССР. В период перестройки инспектор отдела регионального развития аппарата Президента Республики Казахстан, позже заместитель Акима Жамбылской области, аким Луговского (ныне Құланды) района, его трудом вложен значительный вклад в становление суверенной Республики Казахстан. Последние годы своей жизни Санак Абеуович работал директором Резиденции Президента Республики г. Алматы и советником руководителя управления Делами Президента Республики. Санак Абеуов выпускник Казахского аграрного университета – был общественным деятелем нашей республики, его жизненный путь может служить примером, беззаветного служения своему народу и стране.

Назия Шукеновна и Санак Абеуов наряду с успешной трудовой, научной и общественной деятельностью сумели создать и сохранить на долгие годы крепкую и счастливую семью. Дали детям блестящее, примерное воспитание, и дети оправдали родительский труд, став достойными гражданами нашей суверенной республики: Жамиля Санаковна кандидат медицинских наук, ассоциированный профессор, главный врач Алатауского района г.Алматы и городской поликлиники №22; Сана Санаковна юрист Американской юридической компании, с 2009 г. проживает в г. Нью-Йорк (США), до этого начальник ЗАГСа Медеуского района г.Алматы; Майра Санаковна финансовый руководитель американской юридической компании Куртис г.Астана; внучка Абеуова Айдана Сакеновна студентка Академии искусства им.Жургенева, режиссерский факультет.

Сулейменова Назия Шукеновна, сегодня - ученый с широким кругом научных интересов. Ее исследовательская деятельность в последние годы направлена на разработку и совер-

шенствование сбалансированных систем агроэкосистемы, обеспечивающих стабильную эффективность, экологическую безопасность ресурсосберегающих технологии возделывание сельскохозяйственных культур и рациональное использования земельных ресурсов юго-востока Казахстана.

Под ее научным руководством и непосредственным участием разработана ресурсосберегающая технология возделывания сои в условиях орошаемого земледелия юго-востока Казахстана. Разработана и внедрена в производство дифференцированная в зависимости от погодных условий система меры борьбы с сорными растениями и приемы ресурсосберегающей технологии. Научно обоснована возможность снижения интенсивности воздействия на почву за счет применения минимальной системы обработки почвы, в коротко-ротационном севообороте обеспечивающие ресурсосбережение агроэкосистемы на 25-32% и повышения продуктивности культуры – на 33,0%.

Сулейменова Н.Ш. обладатель государственной научной стипендии за выдающийся вклад в развитие науки и техники РК, за разработку теоретических и прикладных основ системы борьбы с сорными растениями, направленные на повышение биопроductивности сельскохозяйственных культур и охраны агроэкосистемы.

Ею опубликовано более 210 научных и учебно-методических трудов в изданиях ближнего и дальнего зарубежья по различным проблемам аграрной науки и экологии: такие как монография «Сорные растения в агрофитоценозах и меры борьбы с ними в условиях юго-востока Казахстана», учебники: «Егіншілік», «Экология және тұрақты даму», «Егіншілік практикумы», «Земледелие», «Природопользование и ресурсосберегающие технологии в агроэкосистеме», учебные пособия: «Сорные растения и меры борьбы с ними», «Егіншіліктің анықтама сөздігі», «Сборник методических указаний по лабораторным исследованиям почв и растительности», «Жануарлар экологиясы» и др..

Профессор Н.Ш.Сулейменова с гордостью признает, что в ее родном университете созданы все условия для совершенствования любого ученого и педагога, под руководством

академика НАН РК Есполова Тлектеса Исабаевича. Может быть поэтому, мы ученые старшего поколения неустанно работаем не покладая рук, во всех направлениях аграрной науки, участвуя в разработке основных направлений прикладных исследований АПК МСХ РК и по программе фундаментальных исследований МОН РК.

Назия Шукеновна является активным разработчиком научных проектов, победителем конкурсных программ - научных проек-тов. Под ее научным руководством успешно реализованы 4 проекта:

- Научный проект по линии МСХ РК по программе 042 «Прикладные исследования в области АПК» по теме: 03.01.01.10.03. “Разработка теоретических основ и практических приемов повышения фитосанитарной устойчивости агро-фитоценозов в адаптированном земледелии Юго-Восточного Казахстана”.

- Научно-инновационные проекты по линии Министерства сельского хозяйства РК и Всемирного Банка «Повышение конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции», который реализовывался в два этапа: 1 - «Разработка ресурсосберегающих технологий возделывания сои и рапса в условиях юго-востока Казахстана»; 2-«Внедрение ресурсосберегающей экологически безопасной технологии возделывания сои в условиях орошения».

- Конкурсный проект по линии МОН РК по программе фундаментальные исследования Ф.0479 4 «Закономерности функционирования биологических систем – основа создания инновационных технологий для медицины, сельского хозяйства и охраны окружающей среды». Направление 4.5 - Биологические основы прикладной экологии и охраны окружающей среды, по теме: «Разработка научных основ мониторинга эффективности растительных систем и технологий в снижении концентрации CO₂ в атмосфере крупной урбанизированной территории (на примере города и пригорода Алматы)». Изучена весьма актуальная проблема для решения задач прикладной экологии и охраны окружающей среды урбанизированной территории г.Алматы.

В данный момент под ее руководством ведется научная

исследовательская работа по линии МСХ РК, КАЗАГРО-ИНОВАЦИЯ по программе 212 «Прикладные исследования в области АПК» по приоритетному направлению: 1.3 Повышение продуктивности масличных культур на основе традиционных и современных методов селекции и разработки ресурсосберегающих высокоэффективных технологий, на тему: «Разработка ресурсосберегающей технология возделывания сои и рапса в условиях орошаемой зоны юго-востока Казахстана» 2012-2014гг.

На 2015-2017гг подана заявка на научный проект по теме: «Разработка приемов технологии воспроизводства плодородия каштановых почв и повышение продуктивности агроэкосистемы в условиях орошаемой зоны юго-востока Казахстана» по программе 212 «Прикладные исследования в области АПК» МСХ РК.

Сулейменова Н.Ш. является педагогом высшей квалификации, на современном научно-методическом уровне читает лекционный курс, осуществляет научное руководство научно-исследовательской работы соискателей, аспирантов, докторантов, магистрантов, PhD докторантов, имеет научную школу. До 2010 года подготовила 8 соискателей на соискание ученой степени кандидата и доктора сельскохозяйственных наук, из них 4 защитили диссертации и получили степени кандидата и доктора сельскохозяйственных наук. В последние годы согласно требованиям вузовской и послевузовской системы образования, активно занимается подготовкой научных кадров, через магистратуру и PhD докторантуру. Под ее руководством защищены 14 магистерских и 3 PhD докторских диссертации.

Научно-педагогическая деятельность профессора Сулейменовой Н.Ш. получила высокую оценку, что привело к победе в республиканском конкурсе МО РК «Лучший преподаватель ВУЗа» (2010 г.)

Н.Ш.Сулейменовой разработаны и внедрены новые элективные курсы для учебных программ бакалаврам по дисциплине «Егіншілікті химиялаудың экологиялық негізі», магистрантам по дисциплине «Ғылыми зерттеу әдістемесі» и докторантам по дисциплине «Методология полевых иссле-

дований, обработка и анализ экспериментальных данных».

Назия Шукеновна продолжает активную научную, педагогическую и общественную деятельность, работая над повышением своей квалификации. Принимала участие в международном семинаре повышения квалификации по проблеме «Реализация Болонского процесса и международная аккредитация образовательных программ» Университета прикладных наук Вайенштефан. После была активным организатором подготовки и проведения международной аккредитации обучающей программы ОП магистратуры по специальности 6N0608 - «Экология», являясь заведующей кафедры «Экология» (ныне «Почвоведение, агрохимия и экология»).

Большое внимание, профессором Сулейменовой Н.Ш., уделяется научно-организационной и общественной работе. Она является членом НТС - научно технического совета и экспертной комиссии НИИ Агроинновации и экологии при КазНАУ, членом диссертационного совета по защите докторских диссертации при КазНАУ, членом редакционной коллегии журнала «Исследования, Результаты», членом международной редакционной коллегии сертифицированного журнала «Journal Scientific and Applied Research» (Болгария), действительным членом Европейского сообщества гербологов, председателем Совета по делам женщин Казахского национального аграрного университета.

Осуществляет международное сотрудничество с учеными России и странами дальнего зарубежья (Болгария, США, Югославия и КНР). Участник международных конференций в г.Москва (2010г и 2012г), г. Челябинск (2011), в Болгарии, г.Русь (2012г и 2013г.).

Совместно с учеными США (PhD assistant Professor of Climatology Adnan Akyuz (NDSU), ТСХА (Мазиров М.А. МСХА им. Тимирязева) и СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ БОЛГАРИИ (сельскохозяйственная академия), Институтом земледелие и семеноводство «Образцов чифилик»-Русе (доц.,д.с.-х.н., Димитрия Петкова), осуществляет сотрудничество в подготовке PhD докторантов.

В 2013 году в НИИ «Земледелия и семеноводства»

Академии наук Болгарии, Н.Сулейменовой проведен круглый стол на тему: «Технология возделывания сельскохозяйственных культур в условиях РК и Болгарии», где принимали участие ученые КазНАУ и сельскохозяйственной академии Болгарии. Этим самым она проложила путь для дальнейшей совместной научной работы. Ее неустанная деятельность в этом направлении способствует развитию аграрной науки и укреплению международного сотрудничества в деле подготовки высококвалифицированных специалистов аграрного производства РК.

Неустанный труд и заслуги профессора Н.Ш.Сулейменовой в развитии отечественной аграрной науки, руководящей деятельности получили всеобщее признание, отмечены почетными званиями и наградами: действительный Академик Международной академии «Экология»; награждена нагрудным знаком «Отличник образования Республики Казахстан», за особые заслуги в области образования РК удостоена медали «Почетный работник образования Республики Казахстан»; обладатель государственного гранта Министерства образования и науки Республики Казахстан «Лучший преподаватель ВУЗа».

Р.Е.ЕЛЕШЕВ,
академик НАН РК, д.с.-х.н.,
профессор КазНАУ

**Doctor of Agricultural Sciences,
Academician of the International Academy "Ecology",
Professor of "Soil science, agricultural chemistry and
ecology" Department of the
Kazakh National Agrarian University
Suleimenova Naziya Shukenovna**

(A short essay of scientific, educational and
social activity)

Suleimenova Naziya Shukenovna is the prominent scientist , Doctor of Agricultural Sciences, Academician of the International Academy "Ecology" Honored education Worker of Kazakhstan Republic, Professor of "Soil science, agricultural chemistry and ecology" Department of the Kazakh National Agrarian University, celebrates her 70th birthday on April 27, 2014. Her name received adequate assessment in academic circles and abroad as a highly skilled specialist of agricultural science and honored teacher who made a significant contribution to the preparation of highly qualified personnel of agricultural production in RK.

Suleimenova Naziya Shukenovna was born on April 27, 1944 at the train station Sary Kurak , Burli - Tube district , former Taldy-Korgan region in the family of station chief . The parents were Tore - hereditary descendants of Gengiz-Khan. The grandfather Kasen-Tore, a lawyer by education, was a judge, Zamanbek - Tore was volostnoy (administrator) of Lepsinsk uезд. Father - Suleimenov Shuken Kasen uly, mother - Abuzhamal Zamanbek kыzy . Parents received proper for their status academic and spiritual Muslim education but because of the political conjuncture of that time (years 1905 - 1936), could not fully realize themselves. Father worked all his life on railways. Parents raised 5 children and for the rest of their life remained good, morally upright people.

In 1960 Naziya Shukenovna graduated from railways high school #156 in Matay station. In 1961 enrolled to Agronomy faculty

of the Kazakh Agricultural Institute (now the Kazakh National Agrarian University) majoring in pedology and agricultural chemistry, and graduated in 1966 with excellent defense of thesis. During student years in 1964 she forged a strong and happy family with her fellow student – the honors pupil Abeuov Sanak. After graduating the couple was sent by Ministry of Agriculture's package tour to Jambul region, where initially she worked as a pedologist - agrochemist in zonal agrochemical laboratory and was in charge of organizational - cartographic department. From first days of work she conducted research work on Jambul region's farmland soil cartogram. In those years, agrochemists of zonal agrochemical laboratories were involved to work in department of quality control in Jambul superphosphate plant. Naziya Shukenovna's candidacy was proposed as an expert in determining the quality of products, where she worked with chemists and scientists from Russia. Often she dreamed of becoming a scientist engaged in research work.

In 1970, due to the transition of Sanak Abeuov (husband) to the party work (Head of the Rural Youth Department of Kazakh SSR Lenin Komsomol Central Committee) Naziya Shukenovna returned to native land . She finally got a chance to realize her dream - to become a scientist. However, along the way there were serious challenges, in particular large family with four children (3 daughters and a son). This was the reason why she was denied admission to graduate school. Despite these denials, for 5 years she annually submitted applications to graduate school and finally succeeded. She enrolled in graduate school and picked a very relevant topic for mountain agriculture : "Moisture supply and water consumption of spring barley under the middle mountain zone of Almaty region".

In 1982, under the guidance of Academician Z. D. Dyusenbekov she successfully defended the thesis on competition of the candidate of agricultural sciences.

After successful dissertation defense she was credited as assistant chair of "Agriculture and techniques of experimental work" of Kazakh Labor Order of the Red Banner in Institute of Agriculture, and in 1984 became a docent. Here she has come a long way of educator from assistant to professor.

N.Sh.Suleimenova's personality and formation as a scientist

and educator was influenced by prominent figures of science and higher education of the Republic: H.A. Arystanbekov, M.N. Erlepesov, O.V. Troytskaya, Z.D. Dyusenbekov, K.A. Asanov, R.E. Eleshev, N.L. Udolskaya, R.A. Urazaliev, E.F. Gossen, Yu.N. Geshtoft, A.O. Sagitov, T.I. Yespolov, E.M. Zenkova, etc. and outstanding scientists of Soviet agricultural and plant science S.A. Vorobyov, A.I. Puponin, G.I. Bazdyrev (Moscow) and many others.

Naziya Shukenovna's subsequent research focused on developing theoretical and applied principles of integrated system of weed control in irrigated, rain-fed and mountain zone agricultural areas of south-eastern Kazakhstan. The results of 17 years of scientific work formed the basis of her doctoral dissertation on the topic: "Agroecological bases of improving integrated systems of weed control in agriculture in south-east of Kazakhstan", which was successfully defended in 1996. On results of experimental study she published a monograph "Weeds in agrophytocenoses and ways of control in conditions of south-east of Kazakhstan".

Thus, despite all difficulties due to dedication and natural optimism Naziya Shukenovna became the first doctor of agricultural sciences on a specialty "general agriculture", Kazakh female professor of agronomy.

By this time the spouse Sanak Abeuovich went a long road by Soviet party activity, after the Communist Youth of Kazakhstan served as deputy chief of HOZU of Kazakh SSR Council of Ministers. During republic's restructure he worked as an inspector of the regional development department in apparatus of the President of the Republic and Cabinet of Ministers. Later he served as deputy akim of Jambul, then akim (mayor) of Lugovskiy (now Kulandy) district, making a certain contribution to the establishment of the sovereign Republic of Kazakhstan. Last years of life Sanak Abeuovich worked as director of the President's residence in Almaty and adviser of the head of administration of the President of the Republic. Sanak Abeuov was graduate of Kazakh Agrarian University and was a public figure of our country whose life can be an example of selfless service to people and country.

Naziya Shukenovna and Sanak Abeuov along successful sci-

entific and social activities have managed to forge and maintain a strong and happy family. They gave children an exemplary education, and children grew up becoming worthy citizens of our sovereign republic : - Jamilya Sanakovna is a candidate of medical science, associated professor, head physician of Alatau District in Almaty clinic # 22; - Sana Sanakovna is a lawyer, director of the American legal company , her family lives in New York (USA) previously she worked as head of registry office in Medeu district of Almaty; - Maira Sanakovna manages the financial activities of American law company KURTIZ in Astana; - Aidana Sakenovna Abeuova is the Zhurgenov's Art Academy student, assistant director and the second director of several films .

Today Suleimenova Naziya Shukenovna is a scientist with wide range of scientific interests. Her research activity in recent years is focused on development and improvement of balanced agro-ecology systems that provide sustained effectiveness, environmental safety of resource saving technology of crop cultivation and rational use of land resources in southeastern Kazakhstan.

Suleimenova N.Sh. is a winner of the state scientific scholarship for outstanding contribution to the development of science and technology in RK, for the development of theoretical and applied principles of weed control aimed at improving the bio-productivity of crops and protection of agro-ecosystem.

She has published more than 210 scientific and educational works on various aspects of agricultural science and ecology , including the monograph " Weeds in agrophytocenoses and ways of control in conditions of south-east of Kazakhstan", textbooks " Agriculture ", "Ecology and crop development", "Crop cultivation practicum", " Crop cultivation ", " Environmental management and resource-saving technologies in agro-ecosystems " and tutorials : "Weeds and their control", " Dictionary of crop-cultivation ", " Summary of guidelines for laboratory testing of soils and vegetation", " Animal ecology " as well as other works published in local scientific journals and abroad.

Professor N.Sh.Suleimenova proudly admits that her hometown university headed by Academician of NAS RK Yespolov Tlektes Isabaevich has all conditions for improvement of any scholar and teacher. Maybe that's why we as senior generation scientists are working

tirelessly in all areas of agricultural science participating in the development of key areas of applied research in agro- industrial complex of Ministry of Agriculture and on program of fundamental research of Ministry of Education and Science.

She is an active developer of scientific projects, winners of competitive programs - research projects. Under her scientific guidance the following 4 projects have been successfully implemented:

- Research project under the Ministry of Agriculture's program 042 "Applied research in field of agro- industrial complex" on the topic: 03.01.01.10.03. "To develop a theoretical framework and practical methods of increasing the stability of phytosanitary agrophytocenosis in adapted agriculture of southeastern Kazakhstan".

- Scientific and Innovative projects under the Ministry of Agriculture and the World Bank "Raising competitiveness of agricultural production", which was implemented in two stages on the following topics: 1 - "Development of resource-saving technologies of soybeans and rapeseed cultivation in conditions of southeast of Kazakhstan"; 2 - "Implementation of resource saving environmentally hazardous technology of soybean cultivation under irrigation conditions".

- Completion of competitive project through the MES program of basic research F.0479 4 "Patterns of biological systems functioning - the basis of creating innovative technologies for medicine, agriculture and environmental protection." Direction 4.5 Biological foundations of applied ecology and environmental protection on the theme "Development of scientific basis for monitoring the effectiveness of plant systems and technologies for reducing the CO₂ concentration in the atmosphere of a large urban area (on example of Almaty city and suburbs)". The very urgent problem was investigated for solving tasks of applied ecology and environmental safety in urbanized area of Almaty.

- Currently under her guidance takes place the scientific research work under the Ministry of Agriculture's KAZAGROINOVATSIYA program 212 "Applied research in the field of agro- industrial complex" by priority direction: 1.3 Increasing productivity of oilseeds on the basis of traditional and modern methods of selection and development of resource-saving high-efficiency technologies for theme: "Development of resource saving cultivation technology of soy-

bean and rapeseed under irrigated areas of south-east of Kazakhstan" years 2012-2014.

For years 2015-2017 the application has been filed for the research project on theme: "Development of reproduction technology methods of chestnut soils fertility and increase of agroecosystem productivity in conditions of irrigated area of south-east of Kazakhstan" by program 212 " Applied research in the field of agro- industrial complex " by Ministry of Agriculture of RK.

Under her scientific guidance and direct participation was developed a resource- saving technology of soybean cultivation in conditions of irrigated agriculture of southeastern Kazakhstan. Developed and implemented in production differentiated system of weed control that depends on weather conditions and techniques of resource-saving technology. Scientifically substantiated the possibility of reducing the intensity of soil exposure through use of minimum tillage systems in short- rotation of crops that save agroecosystems resources by 25-32 % and increase crop productivity by 33.0 %.

Suleimenova N.Sh. is a highly qualified educator, reads lectures on modern scientific and technological level, performs scientific guidance of research work of applicants, graduates, doctorates, masters, PhD doctoral students, has a scientific school. By year 2010 she educated and prepared 8 candidates for the degree of Candidates and Doctors of Agricultural Sciences, 4 of them have defended their theses and received degrees of Candidates and Doctors of Agricultural Sciences. Over the past few years according to the requirements of university and post-graduate education system, she is actively engaged in the preparation of the scientific staff through master's and PhD doctorate programs. Under her guidance, 14 Masters' and 3 PhD doctoral dissertations have been successfully defended.

For active research and teaching activities she has been praised and won the republic contest as the "Best teacher of the university".

N.Sh.Suleimenova developed and implemented new elective courses for the curriculum of bachelors on the subject "Use of chemicals on crops with regard to ecology principles", masters on the subject "Guidelines for scientific research" and doctoral students on the subject "Field research methodology, processing and analysis of ex-

perimental data," which are one of the core disciplines that form and train highly qualified specialists.

Naziya Shukenovna continues active, scientific, educational and social activities, working to improve her qualifications. She was trained and participated in international seminar for raising qualification on the issue of "Implementation of the Bologna Process and the international accreditation of educational programs" by University of Applied Sciences Weihenstephan. Later as head of the "Ecology" department (now "Soil science, agro-chemistry and ecology") she was an active organizer of preparation and conduct for international accreditation of training program for preparing graduates majoring in 6N0608 – "Ecology".

She pays much attention to scientific organizational and social work. She is a member of the Scientific and Technical Council and expert committee of Agro-innovations and Ecology Institute of Research under KazNAU, was a member of the Dissertation Council for doctoral dissertation at KazNAU, editorial board of the journal "Research Results."

Currently N.Sh.Suleimenova is a member of the international editorial board of certified journal «Journal Scientific and Applied Research» (Bulgaria). Is a full member of the European Cooperation of Herbology and chairman of the Council for Women's Affairs of the Kazakh National Agrarian University.

She performs international cooperation with scientists from Russia, Bulgaria, the United States, Yugoslavia, and China. Is a participant of international conferences in Moscow (2010 and 2012), Chelyabinsk (2011), Bulgaria, Rus city (2012 and 2013.). Together with U.S. scientists (PhD assistant Professor of Climatology Adnan Akyuz (NDSU), TAA (Mazirov M.A. MAA them. Timirjazev) and SELSKOSTOPANSKA BULGARIAN ACADEMY (Agricultural Academy) Institute of Agriculture and seed knowledge "Samples of chiflik" Rus city (Docent, Dr. of Agricultural Sciences Dimitri Petkov) she cooperates in preparation of PhD students.

In 2013, at SRI "Agriculture and Seeds" of Bulgarian Academy of Sciences N.Suleimenova held a roundtable discussion on "Technology of cultivation of agricultural crops in Kazakhstan and Bulgaria", where participated scientists from KazNAU and Agricultural

Academy of Bulgaria which became a basis for further joint research. Her work in this area contributes to the development of agricultural science and strengthening of cooperation in international cooperation for training highly qualified specialists of agricultural production in RK.

Professor N.Sh.Suleimenova's merits in development of domestic agricultural science have been generally recognized. In 2005 she has been elected as a full member (Academician) of the International Academy "Ecology". In 2000 she has been awarded the badge "Excellent Educator of the Republic of Kazakhstan". In 2005 N.Sh.Suleimenova for special achievements in field of education of RK has been awarded the medal "Honored Worker of Education of the Republic of Kazakhstan".

ELESHEV RAKIMZHAN ELESHEVICH
National Academy of Sciences REPUBLIC OF KAZAKHSTAN,
Doctor of Agrrrriculture, professor

ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ АГРАРЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
«ТОПЫРАҚТАНУ, АГРОХИМИЯ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯ»

КАФЕДРАСЫНЫҢ ПРОФЕССОРЫ, АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҚ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ, НӘЗИЯ ШӨКЕНҚЫЗЫ СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ

ӨМІРІ МЕН ҚЫЗМЕТІНІҢ НЕГІЗГІ КЕЗЕҢДЕРІ

Сүлейменова Нәзия Шөкенқызы 1944 жылдың 27 сәуірінде бұрынғы Талдықорған облысы Бөрлітөбе ауданы, Сарықұрақ теміржол станциясында, станция басқармасының жанұясында дүниеге келген.

1961 ж. Матай теміржол станциясында №156 мектебін бітірді.

1961-1966 жж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық университетінің институтының «Топырақтану және агрохимия» мамандығы бойынша агрономия факультетін тамамдады.

1966-1968 жж. Жамбыл облысының аймақтық агрохимия станциясында Топырақтанушы және агрохимик қызметін атқарды, Жамбыл қаласы.

1968-1970 жж. Жамбыл облысының аймақтық агрохимия станциясында жедел - картографиялық бөлімнің меңгерушісі, Жамбыл қаласы.

1970-1975 жж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық институтының «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының аға лаборанты, Алматы қаласы.

1975-1977 жж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық институтының «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының аспиранты, Алматы қаласы.

1977-1982 жж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық институтының «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының ассистенті, Алматы қаласы.

1982 ж. «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасында «Алматы облысының ортатаулы жағдайында жаздық арпаның ылғалмен қамтамасыздығы және ылғал жұмсауы» тақырыбы бойынша кандидаттық диссертациясын қорғады.

1982-1984 жж. «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасында доцент міндетін орындаушы, Алматы қаласы.

1984-1995 жж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық институтының «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының доценті, Алматы қаласы.

1995-1996 ж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық университетінің «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының докторанты, АҒҚ, Алматы қаласы.

1996 ж. «Агроэкологические основы совершенствования интегрированных систем борьбы с сорными растениями в земледелии юго-востока Казахстана» тақырыбына докторлық диссертация қорғады.

1996-1998ж. Қазақ мемлекеттік ауылшаруашылық университетінің «Егіншілік және тәжірибе ісінің методикасы» кафедрасының доценті, Алматы қаласы.

1998-2008 ж. Қазақ мемлекеттік аграрлық университеті «Егіншілік және мелиорация» кафедрасының профессоры, Алматы қаласы.

2000 ж. «Ауыл шаруашылық дақылдарының биоөнімділіктері мен агроэкожүйелерді қорғауға бағытталған арамшөптермен күресу жүйесінің теориялық және қолданбалы негіздерін» әзірлегендігі жоғары бағаланып, “ҚР-ның техникасы мен ғылымын дамытуға сіңірген терең еңбегі үшін” мемлекеттік ғылыми стипендиясының иегері.

2000 ж. «Қазақстан республикасының оқу үздігі» белгісімен марапатталды.

2005 ж. «Экология» Халықаралық Академиясының толық мүшесі (академигі) болып сайланды.

2005 ж. ҚР білім саласындағы ерекше еңбегі үшін «Почетный работник образования Республики Казахстан» медалімен марапатталды.

2008-2011 жж. Қазақ ұлттық аграрлық университетінің «Экология» кафедрасының меңгерушісі, Алматы қаласы.

2010 ж. ҚР БҒМ-нің «Жоғары оқу орнының Үздік оқытушысы» атағы медалімен марапатталды, мемлекеттік грант иегері.

2011 ж - қазіргі кезге дейін. Қазақ ұлттық аграрлық университеті «Топырақтану, агрохимия және экология» кафедрасының профессоры, Алматы қаласы.

Основные даты жизни и деятельности

**профессора кафедры «Почвоведение, агрохимия и экология» Казахского национального аграрного университета, доктора сельскохозяйственных наук, академика Международной академии «Экология»
Назии Шукеновны Сулейменовой**

Сулейменова Назия Шукеновна родилась 27 апреля 1944 года на станции Сары-Курак Бюрли-Тюбинского района, Талды-Курганской области Казахской ССР.

1961 г.- Закончила железнодорожную среднюю школу №156 станции Матай.

1961-1966 гг. Студентка агрономического факультета Казахского сельскохозяйственного института (ныне Казахский национальный аграрный университет) по специальности почвовед – агрохимик.

1966-1968 гг. Почвовед-агрохимик Зональной агрохимической лаборатории, г.Жамбул.

1968-1970 гг. Заведующая оперативно-картографического отдела Зональной агрохимической лаборатории, г.Жамбул.

1970-1975 гг. Старший лаборант кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы.

1975-1977 гг. Аспирант кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы.

1977-1982 гг. Ассистент кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института,

г.Алматы.

1982 г. Защита кандидатской диссертации на тему: «Влагообеспеченность и водопотребление ярового ячменя в условиях среднегорной зоны Алматинской области». Кафедра «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы

1982-1984 гг. И.о. доцента кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы.

1984-1995 гг. Доцент кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы.

1995-1996 гг. Докторант, СНС кафедры «Земледелия и методики опытного дела» Казахского сельскохозяйственного института, г.Алматы.

1996 г. Защита докторской диссертации на тему: «Агро-экологические основы совершенствования интегрированных систем борьбы с сорными растениями в земледелии юго-востока Казахстана».

1996-1998 гг. Доцент кафедры «Земледелия и мелиорации» Казахского аграрного университета, г.Алматы.

1998-2008 гг. Профессор кафедры «Земледелия и мелиорации» Казахского национального аграрного университета, г.Алма-Ата.

2000 г. Обладатель государственной стипендии за выдающийся вклад в развитие науки и техники РК, за разработку тео-

ретических и прикладных основ системы борьбы с сорными растениями, направленные на повышение биопродуктивности сельскохозяйственных культур и охраны агроэкосистемы.

2000 г. Нагрудный знак «Отличник образования Республики Казахстан».

2005 г. Действительный Академик Международной академии «Экология».

2005 г. Медаль МОН РК «Почетный работник образования Республики Казахстан» за особые заслуги в области образования.

2008-2011 гг. Заведующая кафедрой «Экология» Казахского национального аграрного университета, г.Алматы.

2010 г. Обладатель государственного гранта Министерства образования и науки Республики Казахстан «Лучший преподаватель ВУЗа»

2011- по настоящее время. Профессор кафедры «Почвоведения, агрохимии и экологии» Казахского национального аграрного университета г.Алматы.

SULEIMENOVA NAZIYA SHUKENOVNA
Doctor of Agricultural Sciences, Honored Worker of

**Education of RK,
Academician of the International Academy "Ecology",
Professor of "Soil science, agricultural chemistry and
ecology" department of the
Kazakh National Agrarian University**

Suleimenova Naziya Shukenovna was born in 1944. In 1966 graduated from Agronomy faculty of the Kazakh Agricultural Institute majoring in pedology and agricultural chemistry. She began her career as a pedologist - agrochemist in Jambul zonal agrochemical laboratory.

1966-1970. Head of operational - cartographic department.

1970-1975. Research associate at the department of agriculture techniques and experimental work of the Kazakh Agricultural Institute, (modern KazNAU).

1975 - postgraduate studies.

1977- 1984 – the department assistant.

1982 – defense of candidate's thesis.

1984 – 1998 – the department docent.

1994 – doctorate studies.

1996 – defense of doctorate's dissertation.

1998-2008. Professor of the department of agriculture and melioration of KazNAU.

2008-2011. Head of the "Ecology" department of KazNAU. Preparation and conduct of international accreditation for training program

for preparing graduates majoring in 6N0608 – “ Ecology”.

From **2011** is a Professor of "Soil science, agricultural chemistry and ecology” department of KazNAU.

**Монография, оқулық, оқу құралдары
Монографии, учебники, учебные пособия,
методические пособия**

Монографиялары. Монографии

Сулейменова, Н.Ш. Сорные растения в агрофитоценозах и меры борьбы с ними в условиях юго-востока Казахстана [Текст]: монография/ Н.Ш.Сулейменова .- Алматы:Изд-во Мин.-ва науки академических наук. - Алматы, 1997. - 152 с.

Оқулықтары. Учебники.

Сүлейменова, Н.Ш. Егіншілік []: оқулық / Н.Ш.Сүлейменова, А.А.Ауезов, Т.А. Атакулов. – Алматы: ЖШС «Сөздік-Словарь». 2005, 344 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Ғылыми зерттеу әдістемесі []: оқу құралы/ Н.Ш.Сүлейменова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -32б.

Сүлейменова, Н.Ш. Жануарлар экологиясы []: оқу құралы / Н.Ш. Сүлейменова, А.А.Ахметов. – Алматы: Құрлыс және сәулет баспа үйі, 2011. - 115 б

Сүлейменова, Н.Ш. Экология және тұрақты даму []: оқулық / Н.Ш. Сүлейменова, Т.А. Атакулов, К.Ш.Жаңабаев ҚР БҒМ гриф. – Алматы: Агроуниверситет, 2010. -385с. – Алматы: ЖШС «Сөздік-Словарь», 2005. - 344 б.

Сулейменова, Н.Ш. Земледелие [Текст]: учебник / Н.Ш.Сулейменова, А.А.Ауезов, Т.А. Атакулов,– Алматы: Агроуниверситет, 2012. - 374с.

Оқу құралдары. Учебные пособия.

Сүлейменова, Н.Ш. MSR - ғылыми зерттеу әдістемесі

[Ì °ð³Í]: оку-әдістемелік комплексі/ Н.Ш.Сүлейменова. – Алматы: Агроуниверситет, 2010. -108 б.

Сүеәеіаііаа, Í.Ø. Ä°ð³ëê ìñ³ìä³êðäðä³ òμðò òγë³ê ìàëğà κîëääíó [Ì °ð³Í]: îκό °ä³ñðäìäë³ê κ±ðäëû / Í.Ø. Ñγëääéìáíîää, À. Àðìàðîâ.- Àëìàðòû: Κàç | ÀÓ, 2009 æ.- 134

Сүлейменова, Н.Ш. Егіншілік анықтама – сөздігі. Словарь – справочник по земледелию [Ì °ð³Í]: учебное пособие / Н.Ш. Сүлейменова, А.А. Ауэзов. – Алматы: Агроуниверситет, 2004. - 114 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Егіншілік практикумы: оку құрал [Ì °ð³Í] / Н.Ш.Сүлейменова, А.А.Ауэзов, К.Н .Оразымбетова. - Алматы: Агроуниверситет, 2006. - 227 б.

Сүеәеіаііаа, Í.Ø. Æàíóàððëàð ýêîîêîäëýñû [Ì °ð³Í]: îκό κ±ðäëû / Í.Ø. Ñγëääéìáíîää, À.À. Àðìàðîâ.- Àëìàðòû: Æäðîóíêîäëðäð, 2011.- 116 á.

Сулейменова, Н.Ш. Казахско-русский, русско-казахский словарь “Сельское хозяйство РК”[Текст] / Н.Ш. Сулейменова и авторский коллектив. - Алматы: Рауан, 2000. - 292 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методы физико-химического анализа объектов окружающей среды [Текст]: учебное пособие / Н.Ш. Сулейменова, Б.Ж. Махамедова, М.А. Сыбанбаева, Р.А .Акылбекова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -72с.

Сулейменова, Н.Ш. Сорные растения и меры борьбы с ними [Текст] :учебное пособие/ Н.Ш.Сулейменова. -Алматы, 1998.- 114 с.

Сүлейменова, Н.Ш. Шығыс Қазақстанның егіншілігі және ауылшаруашылық дақылдарын өсіру технологиясының аймақтық негізі [Ì °ð³Í]: оку құралы / Н.Ш. Сүлейменова , Ж.К.

Еспергенов, Е.А. Асангалиев .-Өскемен, 2009. - 95 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Экология және тұрақты даму []: дәріс жинағы/ Н.Ш. Сүлейменова, А.Қ. Саданов, Н.С. Даменова, Б.Ж. Махамедова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -138б.

Әдістемілік нұсқаулар. Методические указания.

Сүлейменова, Н.Ш. Арамшөптер және олармен Алматы облысының таулы аймақтарында күресу ерекшеліктері []: методикалық нұсқау / Н.Ш.Сүлейменова, З.Д. Дюсенбеков, К.Ш. Жаңабаев. - Алматы, 1989. -26 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Егіншілік []: типтік оқу бағдарламасы /Н.Ш.Сүлейменова. - Алматы, 2003

Сүлейменова, Н.Ш. Атмосфералық ауа мониторингі []: методикалық нұсқау / Н.Ш.Сүлейменова ,Б.Ж. Махамедова, Р.А. Ақылбекова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010 -14б.

Сүлейменова, Н.Ш. Ғылыми зерттеудің негіздері [] :оқу бағдарламасы / Н.Ш.Сүлейменова, Т. А. Атақұлов , К.Ш Жаңабаев. -Алматы, 1998. -17 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Егіншіліктен курстық жұмыс орындаудың []: методикалық нұсқау /Н.Ш.Сүлейменова , К.Оразымбетова . -Алматы, 2004

Сүлейменова, Н.Ш. Оқу практикасына арналған []: оқу бағдарламасы / Н.Ш.Сүлейменова. - Алматы, 2000. -14б.

Сүлейменова, Н.Ш. Өндірістік экология []: методикалық нұсқау / Н.Ш.Сүлейменова, Б.Ж.Махамедова, З. Бекназарова . - Алматы, 2008. -18б.

Сүлейменова, Н.Ш. Өсімдіктерді химиялық зерттеу әдісі []: методикалық нұсқа /Н.Ш. Сүлейменова, Н.С Дәменова, К.М. Нарманова . – Алматы: Агроуниверситет, 2010. -20б.

Сүлейменова, Н.Ш. Су жүйелерін қорғау []: методикалық нұсқау / Н.Ш.Сүлейменова ,Г.С .Сұлтангазиева - Алматы, 2008. -19 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Тәжірибе ісінің методикасы []:типтік оқу бағдарламасы/ Н.Ш.Сүлейменова, Қ.Жаңабиев .- Алматы, 2003г.-0,5 п.л.

Сүлейменова, Н.Ш. Топырақ құнарлығынын агрофизикалық көрсеткіштерін анықтау әдістері []: егіншілік практикумына оқу құрал /Н.Ш.Сүлейменова. -Алматы, 2004

Сүлейменова, Н.Ш. Топырақтағы ластағыш заттарды физико-химиялық талдау әдістері []: методикалық нұсқау /Н.Ш.Сүлейменова, М.М. Мамышов, Б.Ж. Махамедова.- Алматы: Агроуниверситет, 2010. -32 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Экология мамандығы бойынша магистрант-тардың диссертация жұмысын жазуға арналған []: методи-калық нұсқау Н.Ш. Сүлейменова, М.М. Мамышов, М.А. Сыбанбаева, У.Ш.Есіркепов. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -16 б.

Сулейменова, Н.Ш. Количественная изменчивость [Текст]: методическое указание к практикуму по МОД / Н.Ш. Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков, Е.Д. Жумаев. -Алма-Ата, 1987. - 20 с.

Сулейменова, Н.Ш. Корреляция, регрессия [Текст]: методическое указание к практикуму по МОД /Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков, Е.Д. Жумаев. -Алма-Ата, 1989. - 20 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методика опытного дела [Текст]: методические указания по изучению и выполнению задания для контрольной работы /Н.Ш.Сулейменова. -Алматы, 2005. - 23с.

Сулейменова, Н.Ш. Методика опытного дела и основы научных исследований [Текст] :методическая разработка по САРС / Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков. -Алма-Ата, 1988. - 21 с.

Сулейменова, Н.Ш. МНИ Методика научных исследований [Текст]: учебно-методический комплекс /Н.Ш.Сулейменова – Алматы: Агроуниверситет, 2010. -88 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическая разработка для самостоятельной аудиторной работы студентов по дисциплине: “Основы научных исследований” [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. – Алматы, 2000. -12 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическая разработка по теме: «Корреляционно-регрессионный анализ» [Текст]: методическое указание по ОНИС /Н.Ш.Сулейменова. - Алматы, 2000. -18 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методические указания к практикуму по курсу: « Основы научных исследований» [Текст]/Н.Ш.Сулейменова, Т.А .Атакулов, К.Н. Уразымбетова. - Алматы, 1999. - 21 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методические указания по выполнению диссертационной работы выпускников магистратуры специальности 6N0608- “Экология“ [Текст] / Н.Ш.Сулейменова,М.М.Мамышов,М.Сыбанбаева,Б.К.Еликбаев. Алматы,2008.-19 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическое указание для выполнения курсовых работ по земледелию [Текст] / Н.Ш. Сулейменова Т. Атакулов, А.А. Ауезов, К. Жанабаев. - Алматы, 2004

Сулейменова, Н.Ш. Методическое указание по выполнению диссертационной работы магистрантов [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, М.М. Мамышов, М.А. Сабанбаева, Б.К. Еликбаев .–Алматы: Агроуниверситет, 2010. -20 с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическое указание по выполнению научно-исследовательской работы магистрантов специальности 6М060800 - “Экология” [Текст] / Н.Ш.Сулейменова ,К.М. Мухаметкаримов ,Б.К. Еликбаев.–Алматы: Айтұмар, 2012. - 13с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическое указание по выполнению научно-исследовательской работы PhD докторантов специальности 6D060800 – “Экология” [Текст] / Н.Ш. Сулейменова ,Р.Х. Рамазанова. –Алматы: Айтұмар, 2013. - 19с.

Сулейменова, Н.Ш. Методическое указание по прохождению производственной практики [Текст] / Н.Ш.Сулейменова ,Т.А. Атакулов, Б.М.Узбеков ,М.Е Жуматаев. - Алматы, 2003

Сулейменова, Н.Ш. Методы физико-химического анализа [Текст]: методическое указание /Н.Ш.Сулейменова, М.М. Мамышов, Р..А.Акылбекова. –Алматы: «Агроуниверситет», 2010. -41с.

Сулейменова, Н.Ш. Методы химического анализа растений [Текст]: методическое указание /Н.Ш.Сулейменова, Н.С. Даменова, С.А. Шарипова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -18с.

Сулейменова, Н.Ш. Мониторинг атмосферного воздуха [Текст]: методическое указание / Н.Ш.Сулейменова ,Б.Ж. Махамедова, Р.А. Акылбекова. –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -24с.

Сулейменова, Н.Ш. Обработка данных выборки при количественной изменчивости [Текст]: методическое указание

по ОНИС /Н.Ш.Сулейменова. - Алматы, 1999 -20 с.

Сулейменова, Н.Ш. Организация СРС агрономического факультета по МОД [Текст] :методические разработки по активизации СРС / Н.Ш.Сулейменова, А.П. Бочарников. - Алма-Ата, 1984. -С. 47-50

Сулейменова, Н.Ш. Основа научных исследований [Текст] : учебная программа для с.-х. вузов /Н.Ш.Сулейменова, Т. А. Атакулов ,К.Ш Жанабаев. - Алматы, 1998. - 15 с.

Сулейменова, Н.Ш. Проведение научно-методической практики по НИС[Текст] :методическое руководство по ОНИС /Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков. - Алма-Ата, 1990. -28 с.

Сулейменова, Н.Ш. Программа исследовательской практики магистрантов специальности 6М060800 - “Экология” [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, К.М. Мухаметкаримов, Б.К. Еликбаев. –Алматы: Айтұмар, 2013. - 23с.

Сулейменова, Н.Ш. Программа исследовательской практики PhD докторантов специальности 6D060800 – “Экология”[Текст]/ Н.Ш.Сулейменова , К.М. Мухаметкаримов , Б.К. Еликбаев . –Алматы: Айтұмар, 2013. - 23с.

Сулейменова, Н.Ш. Программа учебной практики для студентов специальности 5B060800 – «Экология» [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, К.М. Мухаметкаримов ,Б.К. Еликбаев. – Алматы: Айтұмар, 2013. - 15с.

Сулейменова, Н.Ш. Рабочая программа для учебных практик [Текст] /Н.Ш.Сулейменова,Т.А.Атакулов, К.Н. Уразымбетова . - Алматы, 2000. -14 с.

Сулейменова, Н.Ш. Сборник методических указаний по лабораторным исследованиям почв и растительности [Текст]

/Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков, М.И. Рубинштейн, Е.Д. Жумаев. – Алматы, 1998. -225 с.

Сулейменова, Н.Ш. Сквозная программа практики для студентов спец. "Агрономия"[Текст]: учебно-методическое пособие /Н.Ш.Сулейменова ,Т.Атакулов. -Алматы, 2005. -89с.

Сулейменова, Н.Ш. Типовая учебная программа по методике опытного дела [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, К.Жанабаев .- Алматы, 2003 .- 0,75п.л.

Сулейменова, Н.Ш. Типовая учебная программа по земледелию для спец. «Агрономия» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова ,Т.Атакулов, А.А.Ауезов, К.Жанабаев. -Алматы, 2003

Сулейменова, Н.Ш. Типовая учебная программа по земледелию для спец. « Агрохимия и почвоведение[Текст] /Н.Ш.Сулейменова,Т.Атакулов, А.А.Ауезов, К.Жанабаев. - Алматы, 2003

Сулейменова, Н.Ш. Типовая учебная программа по земледелию и мелиорации [Текст] /Н.Ш.Сулейменова ,К.Жанабаев. -Алматы, 2003

Сулейменова, Н.Ш. Учение о биосфере. Ноосфера [Текст]: учебно-методический комплекс /Н.Ш.Сулейменова. – Алматы: Агроуниверситет, 2010.-68 с

Ұсыныстар.

Рекомендации.

Сулейменова, Н.Ш. Влагообеспеченность водопотребление зерновых культур в условиях Алма-Атинской области [Текст] /Н.Ш.Сулейменова // Рекомендация по законченным НИР за Х-пятилетку. - Алма-Ата, 1981. -С. 11-12.

Сулейменова, Н.Ш. Водосберегающая, почвозащитная технология дискретного полива [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, Т.А. Атакулов, А.К. Апушев, и др.//Рекомендация.-Алматы, 2005.-10 с.

Сулейменова, Н.Ш. Оценка ведущих факторов определяющих уровень урожайности ячменя в горной зоне[Текст] / Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков // Рекомендация НИР к внедрению в с.-х. производство.- Алма-Ата .-С. 4-5.

Сулейменова, Н.Ш. Повышение фитосанитарной устойчивости агрофитоценозов в условиях земледелия юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Рекомендация по завершенной НИР. –Алматы: Гарант, 2008. -15с.

Сулейменова, Н.Ш. Приемы повышения фитосанитарной устойчивости агрофитоценозов в адаптированном земледелии юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова //Рекомендация. – Алматы: Агроуниверситет, 2011. -15с.

Сулейменова, Н.Ш. Пути стабилизации засоренности табачных плантаций [Текст]// Рекомендация по возделыванию табака в условиях Юго-востока Казахстана /Н.Ш.Сулейменова, Т.А. Атакулов, А.К. Апушев . -Алматы, 2005. -С.12-14.

Сулейменова, Н.Ш. Разработка и внедрение оптимальных доз минеральных удобрений и режима орошения обеспечивающих получение запланированных урожаев [Текст]/

Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков, А.О. Томашев // Рекомендация по законченным НИР. - Алма-Ата, 1987. -С. 17-19

Сулейменова, Н.Ш. Ресурсосберегающая экологически безопасная технология возделывания сои в условиях орошения[Текст] /Н.Ш.Сулейменова, М.А. Мазиров, И.К. Райымбекова // Рекомендация по грантам Правительства РФ I11№П34,31,0079 и АЛМ-2008-015. -Москва, 2012. -10с.

Сулейменова, Н.Ш. Совершенствование мер борьбы с сорными растениями на посевах сои при ресурсосберегающей технологии в условиях юго-востока Казахстана[Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Рекомендация «Иновационные технологии возделывания полевых культур на юго-востоке Казахстана ». – Алматы: Айтұмар, 2012. -С. 25-28

Сулейменова, Н.Ш. Технология подготовки и получения высококачественной рассады табака[Текст] /Н.Ш.Сулейменова, Т.А. Атакулов, А.К. Апушев // Рекомендация по возделыванию табака в условиях Юго-востока Казахстана.-Алматы,2005.-С. 4.

Ғылыми мақалалары. Научные статьи.

Сүлейменова, Н.Ш. Агрофитоценоздардың арамшөп компонентінің қалыптасуының аймақтық ерекшеліктері [] / Н.Ш.Сүлейменова // Жаршы.- 1997.- №12. - 81-86 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Алматы қаласы ауа бассейнінің антропогендік жолмен ластануының негізгі көзі автокөлік әсерін сараптау[] /Н.Ш.Сүлейменова ,А.Матеева // Поиск.- 2013.- №2(1). –312-316 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Алматы қаласы ауа бассейнінің экологиялық жағдайы мен ластану деңгейін сипаттау [] / Н.Ш.Сүлейменова, Д.С. Нурманова // Ізденістер, нәтижелер.- 2010.- №1. – 66-68 б.

Сүлейменова, І.Ө. Ағарту қажетін ала аяғандағы³ /
уәйітәйек әағаеу іаі еәһәіо аһәә³ һәәәо [і⁰3і] /
І.Ө. Нүәәіаіа, А.Н. Іоәіаіа // ²әаі³һәә, і⁰әәәә. -
2010.- ¹ 2.- 234- 236 а.

Сүлейменова, Н.Ш. Алматы облысының тау бөктері аймағында рапстың тұқым себу тәсілі мен мөлшеріне байланысты өнімділігі [і⁰3і] /Н.Ш.Сүлейменова, И.К. Райымбекова, М.С. Хамитова // Ізденістер, нәтижелер. – 2011.- №2 (Қосымша).- 37-41 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Жануарлар экологиясы [і⁰3і] /Н.Ш.Сүлейменова, А.А.Ахметов // Ізденістер, нәтижелер.-2010.- №2.-231-234 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Қазақстанның оңтүстік-шығысында рапс дақылының ресурс үнемдеу технологиясының тәсілдері [і⁰3і] / Н.Ш.Сүлейменова, Г.Салекеева, М.С. Хамитова // Ізденістер, нәтижелер. – 2011.- №2(Қосымша).- 41-44 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Наубайхана өндірісі үшін өсімдік шаруашылығы өнімдерінің экологиялық аспектілері [і⁰3і] / Н.Ш.Сүлейменова // Поиск.- 2013.- №2(1). – 312-316 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Наубайхана өндірісі шикізаты*күздік бидай өнімдерінің агроэкологиялық аспектілері [і⁰3і] /Н.Ш.Сүлейменова, А.Матеева // Ізденістер, нәтижелер.- 2012.- №4(056). –65-69 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Оңтүстік-шығыс Қазақстан егіншілдігінде алғы дақылдардың күздік бидай егісінің арамшөптенуіне және өніміне тигізетін әсері [і⁰3і] /Н.Ш.Сүлейменова, Н.Барлыкова, Л. Казыбек // Ізденістер, нәтижелер.- 2008.- №2. -16-18 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Рапс фитоценозы өнімділігінің қалыптасуына экологиялық факторлардың әсері [і⁰3і]

/Н.Ш.Сүлейменова // Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым Академиясының хабарлары: Аграрлық ғылымдар сериясы.- 2014.-№ 2.- 5-11 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Суармалы тау етегі жағдайындағы соя егісіне арамшөптердің зияндылығы [] / Н.Ш.Сүлейменова // Жаршы.- 1998.- №2. - 79-84 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Сұр топырақтың су-физикалық қасиеттеріне ауыспалы егіс тізбектерінің әсері [] / Н.Ш.Сүлейменова, И.Үмбетов, А. Тағаев // Жаршы. –2009.-№1. - 3-5 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Темекі өнімінің алғы дақылдарына байланысты қалыптасу ерекшелігі [] / Н.Ш.Сүлейменова, М. Данибекулы, Н. Басымбеков // Ізденістер, нәтижелер.- 2006.- №2. -15-18 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Урбандалған ауа бассейнінің экологиялық жағдайы және ластану деңгейін төмендету жолдары [] / Н.Ш.Сүлейменова, А.Н. Даулбаева, З.Д. Өтебаева. // Ізденістер, нәтижелер. –2011.- №2(Қосымша). - 44-47 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Шалғынды қара-қоңыр топырақ құнарлылығының агрофизикалық көрсеткіштері және май бұршақтың алғы дақылдарына байланыстылығы [Мәтін] /Н.Ш.Сүлейменова ,Г.С. Сұлтангазиева // Поиск, №3(1) /2013. - 317-321б.

Сүлейменова, Н.Ш. Ірі урбандалған территория ауасына автокөлік магистралының әсері [] /Н.Ш.Сүлейменова ,М.Жұмагулова// Ізденістер, нәтижелер.-2012.- №4(056). – 69-73 б.

Ñóëåéìáíîâà, Í.Ø. Àãðîýêîëîâè÷åñêîâ ïðîáååìî áîäüáü ñ ñîðîîîè ðàñòáîéüîè â äãðîðîèðîâáîîçàõ [Òåññ] / Í.Ø.

Ñóëåéìáíîàà // Ёññëääîâàíèÿ, ðáóóëüòàòû.- 1999.- ¹ 2.- №. 64 - 66.

Сулейменова, Н.Ш. Агробиологический УНПК. Отчет о научно-организационной деятельности за 2000год [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова // Отчет КазГосАгрУ.-Алматы,2000. -С. 112-133

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологические проблемы борьбы с сорными растениями в агрофитоценоза [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Исследования, результаты .- 2000.- № 2. - С. 64-68.

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологические аспекты применения химических мер борьбы с сорняками [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Ж.Ш. Жарасов // Астана: Акмолинский АгрУ, 2001

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологические основы борьбы с сорняками на посевах для рационального использования земельных ресурсов в орошаемой зоне юго-востока РК [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Научный отчет КазгосАГРУ за 1998 год. - Алматы, 1999.- С. 68-69

Сулейменова, Н.Ш. Биологическая активность сероземных почв при применении гербицидов на посевах озимой пшеницы [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Ж.Жарасов // Исследования, результаты.-2001.- №2. – С. 15-19.

Сулейменова, Н.Ш. Влагообеспеченность и урожай ярового ячменя [Текст] /Н.Ш.Сулейменова ,З.Д.Дюсенбеков // Научные труды КазСХИ.- т. XX.- вып. 6. - Алма-Ата, 1977. -С. 35-41

Сулейменова, Н.Ш. Влияние культур и удобрений на содержание и динамику усвояемых форм азота и фосфора в почве [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, И. Умбетов ,А. Тагаев // Вестник с.х. науки Казахстана. –2008.- №7. - С.18-20.

Сулейменова, Н.Ш. Влияние плотности и мульчирования почвы на влагообеспеченность и урожайность ярового ячменя [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, З.Д.Дюсенбеков // Сборник научных трудов Каз СХИ. - Алма-Ата, 1981. -С. 11-12

Сулейменова, Н.Ш. Влияние приемов технологии возделывания табака на потенциальную засоренность полей в условиях Алматинской области [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова ,Б.М. Узбеков, Н.Басымбеков .- Алматы: Агроуниверситет.-2007

Сулейменова,Н.Ш. Влияние различных предшественников табака на агрофизические показатели плодородия почв [Текст] / Н.Ш.Сулейменова //Исследования, результаты .- 2002.-№1.- С.28-33

Сулейменова, Н.Ш. Влияние сроков основной обработки почвы на урожайность табака в условиях сельскохозяйственного кооператива “Шелек”[Текст] / Н.Ш.Сулейменова, П.Токтыбакиев // Исследования, результаты .-2000.-№ 2. –С. 32-35.

Сулейменова, Н.Ш. Внедрение ресурсосберегающей экологически безопасной технологии возделывания сои в условиях орошения [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Подпроекты, выполненные учеными КазНАУ в рамках инвестиционного проекта «Повышение конкурентоспособности с.-х. продукции». –Алматы: Агроуниверситет, 2011 .–С. 30-32

Сулейменова, Н.Ш. Водный режим зернопарового севооборота зависимости от приемов обработки чистых паров в условиях богарного высокогорья [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Сборник научных трудов Каз СХИ. - Алма-Ата, 1981. -С. 76-82

Сулейменова, Н.Ш. Вре- доносность сорняков на посе-

вах сои в условиях орошаемой зоны юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, К.Уразымбетова // Исследования, результаты.- 2000.- № 2. -С. 14-18

Сулейменова, Н.Ш. Вынос основных элементов питания компонентами агрофитоценоза при применении гербицидов [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Производство и применение минеральных удобрений в Казахстане: сборник статей. -Тараз, 2003

Сулейменова, Н.Ш. Вынос основных элементов питания культурами и сорняками при комплексном применении удобрений и гербицидов [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Ж.Ш. Жарасов, П. Токтыбакиев // Актуальные проблемы защиты растений в Казахстане. –Алматы, 2002.

Сулейменова, Н.Ш. Дикорастущая конопля и гербициды для сокращения и локализации ее очагов на аридных пастбищах Шуйского массива Жамбылской области [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, А.О.Сагитов и др. // Исследования, результаты.- 2000.- № 2. –С. 127-133

Сулейменова, Н.Ш. Динамика изменения плодородия почвы в зависимости от схем севооборотов в условиях юга Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, И.Умбетов , А. Тагаев // Вестник с.-х. науки Казахстана.- 2005 .-С. 36-38

Сулейменова, Н.Ш. Засоренность и урожайность посевов озимой пшеницы при применении гербицидов в условиях Алма-тинской области [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Исследования, результаты .- 2000.- № 2 .-С. 25-29

Сулейменова, Н.Ш. Зональные особенности системы меры борьбы с сорняками на посевах ячменя в условиях горной зоны [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Сборник научных трудов Каз СХИ. - Алма-Ата, 1989 . -С. 17-24

Сулейменова, Н.Ш. Интегрированные меры борьбы с овсюгом в условиях горной зо- ны[Текст] / Н.Ш.Сулейменова

// Сборник НИИР, внедренных в сельскохозяйственное производство. - Алма-Ата, 1991

Сулейменова, Н.Ш. Мониторинг береговой линии в районе сгонно-нагонных явлений в прибрежной зоне [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Г.Ж. Кенжетаев, С. Сырлыбеккызы // Поиск .- 2013 .- №4(1). – С. 97-104.

Сулейменова, Н.Ш. Научные основы земледелия юго-востока Казахстана[Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Астана :Акмолинский АгрУ , 2001.

Сулейменова, Н.Ш. Научные основы стабилизации структуры агрофитоценозов в условиях юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Вестник с.-х. наук .- 2000.-№10.- С.45 -47

Сулейменова, Н.Ш. Объективная оценка типичности условий полевого эксперимента [Текст] /Н.Ш.Сулейменова ,З.Д, Дюсенбеков, Е.Д .Жумаев // Вестник с.-х .науки Казахстана.- 1997.- № 7. -С. 77-82

Сулейменова, Н.Ш. Оптимальные параметры использования гербицидов для локализации и ликвидации зарослей конопля сорной на пастбищах Шуйского массива [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Р.Г.Жарокова и др. // Актуальные проблемы защиты растений в Казахстане. –Алматы, 2002

Сулейменова, Н.Ш. Основной источник загрязнения воздушного бассейна урбанизированной территории Алматы [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Известия НАН РК :Серия аграрных наук .- 2012.- № 6. – С. 30-34

Сулейменова,Н.Ш.Основные источники загрязнения воздуха и экологическая обстановка воздушного бассейна г. Алматы [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, А.Н. Даулбаева, З.Д .Утибаева. // Исследования, результаты.-2011.- №2 (Прило-

ложение) . – С.47-50

Сулейменова, Н.Ш. Основы получения запланированного урожая ячменя в условиях неполивного земледелия [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, З.Д.Дюсенбеков // Вестник с.-х. науки Казахстана - №7.- С. 36-39

Сулейменова, Н.Ш. Основы развития орошаемого земледелия в современных условиях [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, Т.А.Атакулов // Вестник с.-х. науки.-2000.- №10. –С.17 -19

Сулейменова, Н.Ш. Особенности роста и развития ячменя в условиях среднегорья [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, З.Д.Дюсенбеков // Тематический сборник научных трудов КазСХИ. - Алма-Ата,1986. -С. 28-33

Сулейменова, Н.Ш. Особенности формирования агрофитоценоза в условиях юго-востока Казахстана[Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Научные труды Санкт-Петербургского Гос.Агр.Университета, 2004

Ñóëåéìáíîâà, Í.Ø. Îöåíèà ñîñòîéòü àðèìîñôðîìàí âîçäóõà ã.Àëìàòû [Òåêñò] / Í.Ø. Ñóëåéìåíîâà, Ð.À.Àêûëáåêîâà, Á.Ï.Àêàìåäîâà // Èññëåäîâàíèÿ, ðåçóëüòàòû. – 2011.- №2.- Ñ.58-62.

Сулейменова, Н.Ш. Оценка экологического состояния атмосферного воздуха г. Алматы [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Р.А.Акылбекова, Б.Я. Махамедова // Исследования, результаты. – 2011.- №2.-С. 59-62

Сулейменова, Н.Ш. Почвозащитная технология в горном земледелии юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Развитие идей почвозащитного земледелия в новых социально-экономических условиях: сборник статей.-Шортанды, 2003.- С.75-83

Сулейменова, Н.Ш. Приемы ресурсосберегающей

технологии возделывания сои в условиях Алматинской области [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, А.А. Жаппарова // Поиск.-2012.- №2(2) .-С.248-252

Сулейменова, Н.Ш. Проблемы борьбы с сорной растительностью агрофитоценозов[Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Вестник с.-х. науки Казахстана. – Алматы.- 1995.- №11-12. - С. 59-64

Сулейменова, Н.Ш. Проблемы повышения культуры земледелия (Состояние и пути снижения их вредоносности) [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Актуальные проблемы защиты растений в Казахстане. –Алматы, 2002

Сулейменова, Н.Ш. Проблемы формирования экологически сбалансированных агроэкосистем [Текст] /Н.Ш.Сулейменова ,З.Д, Дюсенбеков, Е.Ж. Жумабеков // Сборник научных трудов «Экологические проблемы в земледелии Казахстана». - Алматы, 1996. –С. 7-11

Сулейменова, Н.Ш. Прогноз урожайности ячменя в условиях горных долин [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // КАЗНИИТИ. - Алма-Ата, 1989

Сулейменова, Н.Ш. Прогнозирование засоренности табака и ее влияние на урожайность [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Вестник с.-х. науки Казахстана. - 2004 . -С. 27-30

Сулейменова, Н.Ш. Продуктивность сои в условиях орошения в зависимости от минеральных удобрений на лугово-каштановом почве юго - востока Казахстана [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Г.С.Султангазиева // Исследования, результаты .- 2014 .- №1.- 0,3 п.л.

Сулейменова, Н.Ш. Равновесная и оптимальная плотность почвы для ячменя в условиях среднегорных долин [Текст] / Н.Ш.Сулейменова //Тематический сборник научных трудов Каз СХИ. - Алма-Ата ,1986. -С. 33- 38

Сулейменова, Н.Ш. Разработка ресурсосберегающей технологии возделывания сои и рапса в условиях оршения юго-востока Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Подпроекты, выполненные учеными КазНАУ в рамках инвестиционного проекта «Повышение конкурентоспособности с.-х. продукции». – Алматы: Агроуниверситет, 2011 .-С.26-29

Сулейменова, Н.Ш. Разработка теоретические основы и практические приемы повышения фитосанитарной устойчивости агрофитоценозов в адаптированном земледелии Юго-Восточного Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Результаты НИР НИИ АБ и Э за 2006-2008г.г. - Алматы, 2009. -С. 17-19

Ñóěăéìáíîâà, Í.Ø. Ðàñĩđăăăěăíěà èíâăđñěé è èõ âëëÿíěà
íà óđîâăíü çăăđÿçíáíëÿ àòì ïñôăđíîăî âîçăóôà ã. Àëì àòû [Òăêñò]
/ Ñóěăéìáíîâà.Í.Ø., Ð.À. Àëûěăăîââà, Á.Æ. Ì àõàìăăîââ // Èñ-
ñěăăîââíëÿ, đăçöëüòàòû.- 2010.- ¹ 2.- Ñ.292-295.

Сулейменова, Н.Ш. Распределение основных
загрязняющих веществ в атмосферном воздухе г. Алматы [Текст]
/Н.Ш.Сулейменова, Р.А.Акылбекова, Б.Я. Махамедова // *Исследования, результаты.* – 2011.-№2 .-С. 62-65.

Ñóěåéìáíîà, Í.Ø. Ðîëü àáèîè÷ñèëõ ôàèîîðîâ â ôîðì-
ðîâáíèè àãîýéîñèòàìû [Òàñò] / Í.Ø. Ñóěåéìáíîà, È.È.
Ðàèüìáåîâ // Èçàñòèý Íàèèíàëüíé Àëååìèè Íàóè Ðàññè-
èèè Èçàòòòàí:Ñàòèý Àãðàðíû Íàóè. - 2012. - ¹ 6. - Ñ.35-39.

Сулейменова, Н.Ш. Рост и развитие табака в зависимости от предшественников[Текст] / Н.Ш.Сулейменова , Н. Басымбеков // Почвоведение и агрохимия .- 2009 .- №1. – С. 14-19.

Сулейменова, Н.Ш. Совершенствование научно методических основ и программного обеспечения для перехода к новым технологиям изучения качественных показателей [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Научный отчет Каз Гос АГРУ за 1997год .-

Алматы, 1998. -С. 68-69

Сулейменова, Н.Ш. Современное состояние с.-х. угодий и перспективы развития экологического образования в аграрном секторе РК [Текст] / Т.И. Есполов, М.М.Мамышев ,Н.Ш.Сулейменова // Вестник с.-х. науки Казахстана. –2010.- №2

Сулейменова, Н.Ш. Сорные растения, меры борьбы [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // “Валихановские чтения – 6” .- Кокшетау, 2001.

Сулейменова, Н.Ш. Структура агрофитоценозов озимой пшеницы в зависимости от предшественников в условиях юго-востока Казахстана [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, Н. Барлыкова .– Алматы: Агроуниверситет .-2007

Сулейменова, Н.Ш. Технология выращивания запланированных урожаев ячменя в горной зоне[Текст] / Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков // КАЗНИИТИ. - Алма-Ата, 1988

Ñóëåéìáîâà, Í.Ø. Óñòàíîåäíèà ðàçå÷íî ãåäîä ðåüíîè ãîäîä Æìàòó ïî òáñòàèðåüíîè è òèåäàíòíîè è ðàçå÷íî èàðáîäè çàäðóçèèðåå [Òåñò] / Í.Ø. Ñóëåéìåíîâ-
áîâ, Á.Â. Ìàðòíàâ, Ð.À. Àåöååîâ // Ëññëåäîâàíèå, ðà-
çóåðòò.- 2011.- 4.- Ñ.111-116.

Сулейменова, Н.Ш. Фитосанитарная устойчивость агрофитоценозов в зависимости от приемов возделывания сои на юго-востоке Казахстана [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, К.Н. Уразымбетова. – Алматы: Агроуниверситет .-2007

Сулейменова, Н.Ш. Фитосанитарное состояние табачной плантации [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, Н. Басымбеков // Исследования ,результаты .- 2009.- №1.(Приложение). – С. 92-96

Сулейменова, Н.Ш. Фитосанитарное состояние посевов

озимой пшеницы в условиях юго-востока Казахстана [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, Н. Барлыкова // Вестник Кыргызского аграрного университета.- 2007.- №3. -С.105-107.

Сулейменова, Н.Ш. Формирование агрофитоценоза кукурузы на зерно в условиях юго-востока Казахстана [Текст] /Н.Ш.Сулейменова // Сборник статей IV (IX) научной конференции КазНАУ. – Алматы, 2005 . -С. 47-49

Сулейменова, Н.Ш. Химические меры борьбы с сорняками на посевах сои [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, К.Н.Уразымбетова // Сборник НИИР, внедренных в сельскохозяйственное производство. - Алма-Ата, 1991

Сулейменова, Н.Ш. Хлопково-люцерновые сеообороты - основы повышения плодородия светлых сероземов и урожайности хлопчатника [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, А.Тагаев // Почвоведение и агрохимия .-2008.- №2 .-С.52-56.

Сулейменова, Н.Ш. Экологическая безопасная технология возделывания табака на юго-востоке Казахстана [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Н. Басымбеков // Вестник Кыргызского аграрного университета .- 2008.- №3 .-С. 102-105.

Сулейменова, Н.Ш. Экологически безопасная технология табака на юго-востоке Казахстана [Текст] / Н.Ш.Сулейменова // Вестник с.-х. науки Казахстана.-2005.- №9 .-С. 13-14

Сулейменова, Н.Ш. Экологически безопасная технология агрофитоценозов в условиях орошаемого земледелия юго-востока Казахстана [Текст] /Н.Ш.Сулейменова // Известия Национальной Академии наук РК: Серия аграрных наук .-2011.- №5 .-С. 33-36

Сулейменова, Н.Ш. Экологически безопасный прием стабилизации фитосанитарной устойчивости агрофитоценозов в технологии возделывания сои [Текст] / Н.Ш.Сулейменова,

М.А.,Мазиров, И.К. Райымбекова // Вестник Алтайского государственного аграрного университета.-2012.- №3 (89). -С.10-15

Сулейменова, Н.Ш. Экологические и экономические аспекты ресурсосберегающей технологии сои [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, И.К. Райымбекова // Исследования, результаты.-2011.- №4. -С. 107-111

Сулейменова, Н.Ш. Эффективность применения химических мер борьбы с сорняками на посевах сои [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, К.Н. Уразымбетова // Сборник научных трудов Каз СХИ. - Алма-Ата, 1989.-С. 39-44

Научные статьи на английском языке

Сулейменова, Н.Ш. Air temperature as a meteorological factor affecting level of atmospheric pollution by formaldehyde/ Н.Ш.Сулейменова //Journal Scientific and Applied Research V1.- 2012. – P. 133-139

Сулейменова, Н.Ш. Ecological aspects of resource-saving technology of soybean/ Н.Ш.Сулейменова //« Bulgarian Journal of Agricultural Science», -0.189 (JCR) В SJR_0.28 (показатель, аналогичный IF, JCR), V.18.- 2012.- №2.-P.230-238

Сулейменова, Н.Ш. Expression of heterosis and degree of dominance in F₁ of some quantitative traits connected with yield in maize hybrids, with 26 a paternal line / Н.Ш.Сулейменова, Lyubomir Ivanov // Известия Национальной Академии наук Республики Казахстан :Серия аграрных наук.- 2014.- № 2.- С. 12-25

Сулейменова, Н.Ш. Motor transport as the primary source of air pollution in Almaty city. / Н.Ш.Сулейменова // Ecology and future, VOL.XI.- 2012.- №2.- P.18-22. (Входит в международные

базы и реферируется: CABA - CAB ABSTRACTS – Agriculture Database, AGRIS, ВИНИТИ)

Сулейменова, Н.Ш. Study of precipitation's influence on potential atmospheric pollution by suspended matters/
Н.Ш.Сулейменова // International Journal of Environmental Science and Engineering Research (IJESER) Volume 4(2) .- 2013 .- P. 1-7

**Конференция, дөңгелек үстел және семинарда
сөйлеген сөздері.
Выступления на конференциях,
круглых столах и семинарах.**

Сүлейменова, Н.Ш. КазҰАУ-де мамандарды мемлекеттік тілде дайындаудың өзекті мәселесі-салалық термин, ғылыми-практ. конф. (2005; Алматы). //«Салалық терминдер мен кредиттік оқыту жүйесінің» ғылыми-практ. Конференция материалдары [] /Н.Ш.Сүлейменова.- Алматы, 2005. -3-4 б.

Сүлейменова, Н.Ш. Жаздық бидайдың қоршаған ортаның агроэкологиялық факторларын қолдануының, халықаралық ғылыми-практ.конф .(2005;Өскемен) // Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары [] /Н.Ш Сүлейменова, Ж.К. Еспергенов -Өскемен, 2005. - 258-261 б.

Сулейменова, Н.Ш. Kazakchland Hububat Uretimnin Zirai Ekolojik Problemleri, международная научная конференция (1993;Алматы-Стамбул). II Международная конференция «Агроэкология образования»[Текст] /Н.Ш.Сулейменова, З.Д. Дюсенбеков, Е.Ж. Жумабеков.-Алматы-Стамбул, 1993

Сулейменова, Н.Ш. Агрофизические показатели плодородия почвы в табачных севооборотах, международ. науч. конф. (2005; Алматы). Сборник международной научной конференции НИИ почвоведения[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Алматы: Тетис, 2005. -С.94-95

Сулейменова, Н.Ш. Агрофитоценологический подход возделывания озимой пшеницы “Simmit” в условиях юго-востока Казахстана, конференция (2006;Иссык-Куль, Чолпан-Ата). Материалы 2-ой Центрально - Азиатской конференции по зерновым культурам[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Иссык-Куль, Чолпан-Ата, 2006

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологическая оценка сероземов обыкновенных в зависимости от воздействия техногенного загрязнения (на примере г.Алматы, Казахстан) [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Р.Х. Рамазанова.// JUBILEE INTERNATIONAL CONGRESS SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGIES “40 YEARS BULGARIA-SPACE COUNTRY” Vol.1 Scientific and applied research association 12-14 september 2012 .- С. 354-359

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологические основы обработки почвы в условиях горного земледелия Казахстана, международ. науч.-практич. конф. (2000; Астана). Материалы международной научно-практической конференции «Жизнеспособный вариант устойчивого земледелия в странах СНГ» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Астана, 2000

Сулейменова, Н.Ш. Агроэкологические проблемы сорных растений в агрофитоценозах, круглый стол (1999; Алматы). Материалы республиканского круглого стола «Нарык, жер, ауыл» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Алматы, 1999

Сулейменова, Н.Ш. Актуальные вопросы научного обеспечения АПК РК – оптимизация фитосанитарного состояния агрофитоценозов, международ. науч. конф. (2004;

Алматы). Материалы научной конференции « Стратегия научного обеспечения АПК РК в отраслях земледелия ,растениеводства и садоводства: реальность и перспективы». Кн.2 [Текст] /Н.Ш.Сулейменова . - Алматы, 2004.- С.31-32

Сулейменова, Н.Ш. Аспекты применения гербицидов в борьбе с сорными растениями в условиях юго-востока Казахстана, международ. науч. конф. (2004; Алматы). Материалы научной конференции « Стратегия научного обеспечения АПК РК в отраслях земледелия ,растениеводства и садоводства: реальность и перспективы». Кн.2[Текст] / Н.Ш. Сулейменова, К.Уразымбетова ,Н .Басымбеков . - Алматы, 2004.- С.38-39

Ńóěăéìáíîâà, Í.Ø. Āñĩăêòû ýêîēîăē÷ăñêē áâçîîăñîē òăđîîēîăēē âîçăăēûâàíēÿ ñîē, ìăæăóíàđîă. íàó÷. – îđàêòè÷. êîíô.(2013 Āëìàòû) . ìăæăóíàđîăíây íàó÷îî-îđàêòè÷ăñêây êîíôăđăíôēÿ «Īăđñĩăêòèâíûă òăđîîēîăēē âîçăăēûâàíēÿ ìăñ-êè÷íûõ, çăđîîáîîâîûõ êóëüòóđ è đăăóëèđîâàíèâ îēîăîđîăēÿ îî÷âû», îîñâyùâííây 75 - êàòèþ àêääâìèêà Đ.Ā.Āëăøââà ,13-15 èþíÿ [Текст] / Í.Ø. Ńóěăéìáíîâà, È.È. Đàéûìăâêîâà .- Āëìàòû ,2013.- Ń.252-257.

Ńóěăéìáíîâà, Í.Ø. Āëèÿíèâ âûáđîñîâ òăîēîâûõ ýëâê-òđîñòàíôèé íà ñîñòîÿíèâ đăñòèòăëüíîâî è îî÷ââííîâî îîêđî-âà óđâàíèçèđîâàíîē òăđòèòîđèè, ìăæăóíàđîă. íàó÷. – îđàê-òè÷. êîíô. (2013;Āëìàòû). ìăæăóíàđîăíây íàó÷îî-îđàêòè÷ăñêây êîíôăđăíôēÿ «Īăđñĩăêòèâíûă òăđîîēîăēē âîçăă-êûâàíèÿ ìăñêè÷íûõ, çăđîîáîîâîûõ êóëüòóđ è đăăóëèđîâàíèâ îēîăîđîăēÿ îî÷âû», îîñâyùâííây 75 -êàòèþ àêääâìèêà Đ.Ā.Āëăøââà ,13-15 èþíÿ [Текст] / Í.Ø. Ńóěăéìáíîâà, Á.В. ìà-òàìăîâà, Đ.Ā. Āêûéââêîâà .- Āëìàòû ,2013.- Ń.442-445

Сулейменова, Н.Ш. Влияние ресурсосберегающей технологии возделывания сои на агрофизические показатели плодородия почвы в условиях юго-востока Казахстана .- JU-BILEE INTERNATIONAL CONGRESS SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGIES Vol.1 Scient ific and applied research association

(24-26 october).-2013.- P.354-359

Сулейменова, Н.Ш. Гербициды на посевах сои в условиях орошаемой зоны Алматинской области , научно-практическая конференция (1990; Алма-Ата) Доклады научно-практической конференции, часть 1[Текст] / Н.Ш.Сулейменова, К.Н. Уразымбетова. -Алма-Ата, 1990 .-С. 100-101

Сулейменова, Н.Ш. Дипломное проектирование и некоторые методические вопросы повышения его качества, республиканская учебно- метод. конф. (1998; Алматы). Материалы Республиканской учебно-методической конференции [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Алматы, 1998

Сулейменова, Н.Ш. Зависимость развития ячменя от приемов агротехники в условиях среднегорья долин Алматинской области, всесоюзное совещание (1984; Ленинград). Доклады Всесоюзного совещания «Фенологическая индикация и фенопрогнозирования» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. – Ленинград, 1984. -С. 33-36

Сулейменова, Н.Ш. Зональные особенности борьбы с сорняками на посевах ячменя в условиях горной зоны, научная конференция (1990; Алма-Ата). Материалы научной конференции, посвященной 60-летию Каз СХИ[Текст] /Н.Ш.Сулейменова . - Алма-Ата, 1990 . -С. 38-39

Сулейменова, Н.Ш. Меры борьбы с овсюгом с учетом природных особенностей земледелия горной зоны, научно-практическая конференция (1990; Алма-Ата). Доклады научно-практ. конф., часть 1[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Алма-Ата, 1990 . -С. 99-100

Сулейменова, Н.Ш. Методика внедрения элементов интенсификации обучения и закрепляемости знаний студентов, учебно-методическая конф.(1990;Алма-Ата). Тези-

сы докладов на учебно-методической конференции ППС Каз СХИ[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Алма-Ата ,1990

Сулейменова, Н.Ш. Научные основы земледелия юго-востока Казахстана в условиях рыночных отношения, международ. науч.-практич. конф. (2001; Ташкент). Труды международной научно-практической конференции « Научные основы развития сельского хозяйства» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. -Ташкент, 2001 . -С. 122-125.

Сулейменова, Н.Ш. Оперативное картирование засоренности – основа регламентированного применения гербицидов, научная конференция (1992; Алма-Ата). Материалы научной конференции [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. -Алма-Ата, 1992. -С.14-16

Сулейменова, Н.Ш. Основные источники и уровень загрязнения воздушного бассейна г. Алматы, науч.-практ. конф. (2010; Москва). Материалы Всероссийской научно-практической конференции РГАУСХА им. К.Тимирязева [Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, А.Н. Даулбаева.– Москва, 2010. – С. 343-347

Сулейменова, Н.Ш. Особенности загрязнения воздушного бассейна урбанизированной территории Республики Казахстан[Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Р.Х . Рамазанова // JUBILEE INTERNATIONAL CONGRESS SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGIES “40 YEARS BULGARIAN SPACE COUNTRY” Vol.1 Scientific and applied research association 12-14 september 2012 .- С.360-365

Нóëåéìáíîâà, Í.Ø. Îñîååííîðè òîðìèèâåíèý àãðî-òèîðåííà îçåííé ïðåíèîõ Ñèìèèðà , íàó÷. êîíô. (2003; Àëìàòû). Ìàòåðèàëû 1-îé Õåðòîðåííîé-Àçèàòñêîé êîíôåðåíöèè ïðåíèîõ , 10-13 èðíý[Текст] / Í.Ø. Нóëåéìåíîâà. – Àëìàòû, 2000

Сулейменова, Н.Ш. Особенности формирования урожая табака в зависимости от условий их выращивания по предшественникам, международ. науч.-практ. конф. (2005; Усть-Каменогорск). Сборник международной научно-практической конференции “Научные основы производства конкурентоспособности продукции сельского хозяйства” [Текст] / Н.Ш Сулейменова, К.Уразымбетова, Н. Басымбеков..- Усть-Каменогорск, 2005. -С. 105-107

Ńóëåéìáíîàà, Í.Ø. Ìðèåì ïîâîøåíý òèîññàíèòàð-
ííé òñòíé÷èâññòè àâðîòèòòåíçîà â àâàòòèðîâàííè çà-
èääåèè Þâî-Âñòîêà Êàçàõñòàíà, ìæäóíàðîäíàÿ. êîíô. (2007;
Àñòàíà). Ìàðàðèåì ìæäóíàðîäíàÿ êîíô. «Ïðîâåäèòü
ïîâîøåíý êîíô. òòîññòèâîðèòèâíîòè ÀËË â òññòèâîðèòèâ-
à Æîí», 16 èðþ [Текст] / Í.Ø. Ńóëåéìåíîâà, Í.Ø. Áàñûìáåêîâ.-
Êàñòàíîâ, 2007.- Ń.218-220.

Сулейменова, Н.Ш. Проблемы борьбы с сорняками в агрофитоценозах в условиях юго-востока Казахстана, международный экологический конгресс (1996; Акмола) Международный экологический конгресс «Природа – технология - экология- экономика» [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Акмола, 1996

Сулейменова, Н.Ш. Проблемы сорной растительности на посевах сельскохозяйственных культур, международ.науч.-практ.конф. (2005; Усть-Каменогорск). Сборник международной научно- практической конференции / Н.Ш Сулейменова, Л.В. Лукьянова, Р. Сейтказин[Текст] . - Усть-Каменогорск, 2005. -С. 65-67

Сулейменова, Н.Ш. Развитие ярового ячменя в зависимости от обработки почвы сроков сева в высокогорных районах юго-востока Казахстана, всесоюзное совещание (1982; Ленинград). Доклады 1 Всесоюзного совещания [Текст] /Н.Ш.Сулейменова, З.Д.Дюсенбеков . –Ленинград.- 1982. -С. 85-87.

Сулейменова, Н.Ш. Региональная специализация садоводства Казахстана и адаптационный потенциал культур, международ. науч.-практ. конф. (2005; Алматы). Материалы международной научно-практической конференции «Кластерно - индустриальное развитие аграрного производства: основные проблемы и перспективные направления» , посвященной 75-летию КазНАУ, Кн. 2. [Текст] / С.Н. Олейченко, Н.Ш. Сулейменова , 30 июня -1 июля.- Алматы, 2005.- С.298-300.

Сулейменова, Н.Ш. Ресурсосберегающая технология возделывания масличных культур в условиях орошения юго-востока Казахстана, международ. науч.-практ. конф. (2008; Алматы). Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 75 - летию К. Сабденова [Текст] / Н.Ш.Сулейменова , Б.М. Узбеков , К.Н. Уразымбетова . -Алматы, 2008. -С. 128-132

Сулейменова, Н.Ш. Ресурсосберегающая технология возделывания сои и рапса в условиях юго-востока Республики Казахстан, науч.-практ. конф. (2010; Москва). Материалы Всероссийской научно-практической конференции РГАУСХА им. К.Тимирязева [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. – Москва, 2010. – С. 338 -343

Сулейменова, Н.Ш. Ресурсосберегающая экологически безопасная технология возделывания сои – залог высокой урожайности и качества продукции, международ. науч.-практ.конф.(2013;Астана). Материалы международной научно-практической конференции: «Иновации - путь к новому этапу развития АПК», посвященной 100-летию профессора М.А.Гендельмана, Том-1[Текст] / Н.Ш. Сулейменова, А. А.Жаппарова. –Астана, 2013. -С. 353-356.

Сулейменова, Н.Ш. Роль ветрового режима в загрязнении воздушного бассейна, международ. науч.-практ. конф. (2013; Алматы). [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, А. А.Жаппарова. –Астана, 2013. -С. 353-356.

её÷íûõ, çãđíîáîáîâûõ ёóëüòóð è ðããóëëðîâáíëå ïëîäîðîäëü
ïî÷âû», ïîñâyùàííå 75 - ёåòèр àèääàìèèà Ð.Å.Åëåøääà, 13-15
èр íü [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, А.Н. Даулбаева, М. Филиппова.
- Алматы, 2013. – С.437-441

Сулейменова, Н.Ш. Совершенствование короткороточных хлопковых севооборотов в хлопководстве Казахстана. Международ. науч.-практ. конф. (2007; Ташкент). Материалы международной научно-практической конференции [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, И. Умбетов, А. Мустафаев, А. Тагаев. - Ташкент, 2007. - С. 92-95

Сулейменова, Н.Ш. Совершенствование курса ОНИС, республиканская учебно-методической конференции (1998; Алматы). Материалы Республиканской учебно-методической конференции [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, К.Н. Уразымбетова. - Алматы, 1998

Сулейменова, Н.Ш. Совершенствование технологии возделывания табака – основа кластерного развития АПК ìåäóíàðî. íàó÷.-ïðàêò. êîíô. (2005; Алматы). Материалы ìåäóíàðîäíåé íàó÷.-ïðàêò. êîíô. « Êëàñòåðíåé - èíàðîðäåëüíå ðàçâèòèå àäàðòîâîé òèåçîâîâ: ïîñâyùàííå 75-åòèр Êàçàí, Ê.3. [Текст] / Ñ.Í. Òåëåâíå, Í.Ø. Ñóëåéìåíîâ-íå, 30 èр íü -1 èрëü.- Àëìàòå, 2005.- Ñ.139-141

Сулейменова, Н.Ш. Состояние воздушного бассейна и почвенного покрова урбанизированной территории, международ. Симпозиум (2011; Москва). Материалы VI Международного Симпозиума [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, А.Н. Даулбаева, И. Райымбекова. - Москва, 2011. - С. 91-101

Сулейменова, Н.Ш. Стратегия регулирования фитосанитарного состояния посевов озимой пшеницы в условиях юго-востока Казахстана, международ. науч.-практ. конф. (2006: Шортанды). Международная научно-практическая

конференция, посвященная 50-летию НИЗХ им. А.И.Бараева [Текст] /Н.Ш.Сулейменова. -Шортанды, 2006

Сулейменова, Н.Ш. Теплообеспеченность особенности роста развития, и урожай зерновых культур в условиях среднегорья Тянь-Шаня, всесоюзное совещание (1984; Ленинград). Доклады Всесоюзного совещания «Фенологическая индикация и фенопрогнозирования»[Текст]/Н.Ш.Сулейменова . –Ленинград.- 1984. -С. 31-32

Сулейменова, Н.Ш. Формирование агрофитоценоза кукурузы на зерно в условиях юго-востока Казахстана, науч. конф. (2005; Алматы). Сборник статей научной конференции КазНАУ[Текст]/ Н.Ш.Сулейменова, Р. Райымбеков , Г.Аянбек .- Алматы, 2005 . -С.47-49

Сулейменова, Н.Ш. Хозяйственное, экологическое значение и использование масличных культур , международ. науч.-практ. конф. (2010; Алматы). Материалы международной научно-практической конференции «Энергосберегающие технологии в АПК: проблемы и перспективы» [Текст] / Н.Ш.Сулейменова , И. Райымбекова . –Алматы: Агроуниверситет, 2010. -С. 201-207.

Сулейменова, Н.Ш. Экологическая безопасность технологии возделывания табака в условиях юго-востока Казахстана, международ. науч.-практ. конф. (2005; Алматы). Материалы 1-го международного симпозиума «Экологическая безопасность технологий возделывания табака в условиях юго-востока Казахстана» [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, Т.А. Атакулов, К.Уразымбетова , Н. Басымбеков , 30 июня -1 июля.- Алматы, 2005.- С.157-159

Сулейменова, Н.Ш. Экологическая оценка интегрированной системы борьбы с сорняками, международ. науч. конф. (1999; Караганда). Труды 2-ой международной науч-

ной конференции «Наука и образование» [Текст] / Н.Ш. Сулейменова, К.Н. Уразымбетова. - Караганда, 1999. -С. 485-488

Сулейменова, Н.Ш. Экологическая оценка интегрированной системы борьбы с сорняками, международ. науч. конф. (2001; Караганда). Труды 2-Международной научной конференции “Наука и образование”[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Караганда, 2001. - С.482-484.

Сулейменова, Н.Ш. Экологические аспекты возделывания сои – как ценной кормовой культуры, международ. науч.-практ. конф. (2012; Украина, Каменско-Подольск). Материалы 2-ой международной научно-практической конференции [Текст] / Н.Ш.Сулейменова, И.К.Раймбекова .-Украина, Каменско-Подольск , 2012. -С. 402-404

Сулейменова, Н.Ш. Экологические аспекты применения гербицидов на посевах, международная научная конференция (1994;Стамбул). The conference on environmental issues[Текст] /Н.Ш.Сулейменова . - Zhambul, 1994

Сулейменова, Н.Ш. Экологические и экономические критерии применения гербицидов, научная конференция (1993;Алма-Ата). Сборник материалов научных конференций Каз СХИ[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. -Алма-Ата, 1993. -С. 20-22

Сулейменова, Н.Ш. Экологические и экономические проблемы природопользования при химизации экосистемы [Текст] / Í.Ø. Ñóëäéìáíîâà, М. Филипова, В.Добрино.- JUBILEE INTERNATIONAL CONGRESS SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGIES Vol.1 Scientific and applied research association (24-26 october).- 2013.- P.360-365

Сулейменова, Н.Ш. Экологические проблемы земледелия, международная научная конференция (1993; Акмола).

Материалы международной научной конференции [Текст]
/Н.Ш.Сүлейменова. -Акмола, 1993. -С.217-219.

Сулейменова, Н.Ш. Экологическое состояние агрофитоценоза и продуктивность ярового рапса в зависимости от сроков посева и предшественника, международ. науч.-практ. конф. (2013; Алматы). Междунар. научно-практ. конф.: «Перспективные технологии возделывания масличных, зернобобовых культур и регулирование плодородия почвы», 13-15 апреля 2013 г. / Н.Ш. Сулейменова. - Алматы, 2013. - С.248-252

Сулейменова, Н.Ш. Экология и охрана окружающей среды в земледелии Юго-востока Казахстана, междунар. науч. конф. (2001; Караганда). Труды 2-Международной научной конференции “Наука и образование”[Текст] /Н.Ш.Сулейменова. - Караганда, 2001. - С.485-488.

**Патенттері. Авторлық куәлік.
Өнертабыс бюллетендері.
Патенты. Авторские свидетельства.
Бюллетень изобретений.**

Сулейменова, Н.Ш. Способ возделывания сельскохозяйственных культур, ИП, № 21976, госреестр 2009 [Текст] / Н.Ш. Сулейменова // Сборник патентов, инновационных патентов на объекты интеллектуальной промышленной собственности (2009-2011 гг.). – Алматы: Агроуниверситет, 2011. – С. 42-45

**Кандидаттық диссертация.
Кандидатская диссертация.**

Ñóěåéìáíîà, Í.Ø. Âëëýíèà îòääëüíûõ ïðèáìîâ àãð-
òãðíèèè íà âèàãîîâñîâ÷áí- íñòó è óðîæèíñòó. Ñîãò.

06.01.01 [Текст]: Äëññãðòàöèÿ íà ñîåññåàíåå ò÷áííé ñòáíáíè èàí-
 äèääòà ñåüññêîðçÿéñòåáííüõ íàóê / Íàçý Øóåáííåíà Ñóåå-
 ìáííå.- Äèìà - Àò: ÊàÑÕÈ, 1982.

Äîèîðëü ñ äèññåðòàöèÿ.
 Äîèîðñåàÿ äèññåðòàöèÿ.

Ñóååìáííåå, Í.Ø. Äðîöüåíåå÷åå ñíííåå ñíååð-
 òáííòåíååèÿ èíååððåðåáííüõ ñåñòåì àíðóåñ ñ ñððííèè
 ðåñòåíèè à çàèååååå ðåí-Äîèîåå Êàçàðñòåí. Ñíåå:
 06.01.01. [Текст]:Äëññãðòàöèÿ íà ñîåññåàíåå ò÷áííé ñòáíáíè äî-
 òðà ñåüññêîðçÿéñòåáííüõ íàóê / Íàçý Øóåáííåíà Ñóååìáííåå.-
 Äèìò, 1996.

**Н.Ш.Сүлейменованың жетекшілігімен қорғалған
 кандидаттық диссертациялар
 Кандидатские диссертации защищенные
 под руководством Н.Ш. Сулейменовой**

Äåññ ìåååíå, Í.Ø. Íàó÷íí - íåññíååíåå ðððííèè
 äîçåååååè à ñåñòåì ñååííååððåðåáííüõ à òññååüõ
 Äèìòèññåå íåååíåå [Òåññ]: äèñ... èàíå. ñ./ð. íàóê : 06.01.09
 / Í.Ø. Äåññ ìåååíå; Çàèååååå 14.12.2010.- Äèìò, 2010.-135ñ.
 .- (èèèññòååíåå íåðçåååèÿ è íàóêè ðåññðååååå Êàçàðñòåí.
 Êàçàðñòåå íååèíååèåå ìååííååüíåå äðððííé òíååðñòåå).

**Жарасов Ж. Ш. Экологические аспекты применения
 гербицидов под озимую пшеницу на богаре юго-востока
 Казахстана [Òåññ]: äèñ... èàíå. ñ./ð. íàóê: 06.01.01/
 Ж.Ш.Жарасов; Защищена 31.05.2002.-Алматы,2002.-142с.
 (Министерство образования и науки Республики Казахстан .
 Казахский национальный аграрный университет) .**

Íððíííåå, Ð. Ä. Òððííèèåå÷åå ððååííåå äîçååååå-
 äåèÿ äíííèè à ðåññíååíåå ñååííååððåðåáííüõ à òññååüõ
 ðååü. [Òåññ]: äèñ... èàíå. ñ./ð. íàóê : 06.01.09 / Ð.Ä. Íððíííåå;

Çàùèùáíà 23.11.2007.- Àëìàòû, 2007 .- 124 ñ. .- (Ì è í è ñ ò ä ð ñ ò â î î á ð à ç î â â í è ÿ è í á ó è è Ð å ñ î ó á è è è è Ê à ç à ð ñ ò à í. Ê à ç à ð ñ è è è í à ò è î í à è ü í û é ä ð ð à ð í û é ó í è ä ä ð ñ è ò ä ò).

Ò à ä ä ä ä, À. Ì. Ä è è ÿ í è ä ó ä î á ð á í è è í à î è î â î ð î ä è ä î ð î - ø à ä î î ä î ñ ä ä ò è î ä î ñ ä ð î ç á í à è î ð î ä ó è ò è ä í î ñ ò ü é ó è ü ò ó ð ð è î î è î â û õ ñ ä â î î á î ð î ò î â [Ò ä è ñ ò]: ä è ñ... è à í ä. ñ./ð. í á ó è : 06.01.04 / À. Ì. Ò à ä ä ä ä; Ç à ù è ù á í à 10.09.2010 .- À ë ì à ò û, 2010.- 105 ñ. .- (Ì è í è ñ ò ä ð ñ ò â î î á ð à ç î â â í è ÿ è í á ó è è Ð å ñ î ó á è è è è Ê à ç à ð ñ ò à í. Ê à ç à ð ñ è è è í à ò è î í à è ü í û é ä ð ð à ð í û é ó í è ä ä ð ñ è ò ä ò).

Ó ð à ç û í á ä ò î â à, Ê. Í. Î ð è ì á í á í è ä ä ä ä è ö è ä î â í à î î ñ ä ä ä ñ î è ä ó ñ è î â è ÿ õ î ð î ø á í è ÿ î ð ä ä ä î ð í í é ç í í û Ç à è è è è ñ è î - ä î À è à ò á [Ò ä è ñ ò]: ä è ñ... è à í ä. ñ./ð. í á ó è: 06.01.01 / Ê. Í. Ó ð à ç û í á ä ò î â à; Ç à ù è ù á í à 30.06.1995.- À ë ì à ò û, 1995.-119 ñ.- (Ì Í Í Ð Ê. Ê Ä Ç Í Ä Ó

**Н.Ш.Сүлейменованың жетекшілігімен қорғалған
(PhD) докторларының диссертациялары
(PhD) Докторские диссертации защищенные
под руководством Н.Ш. Сулейменовой**

Даулбаева А. Н. Специальность 6D060800 – Экология. Тема докторской диссертации: «Экологические особенности агрофитоценоза сои при ресурсосберегающей технологии выращивания на юго-востоке Казахстана».

Жараспаева С. Специальность 6D060800 – Экология. Тема докторской диссертации: «Экологические проблемы экономической эффективности химизации земледелия в условиях юго-востока Казахстана».

Райымбекова И.Қ. Специальность 6D060800 – Экология. Тема докторской диссертации: «Экологические особенности агрофитоценоза сои при ресурсосберегающей технологии выращи-

вания на юго-востоке Казахстана».

Сырлыбекқызы С. Специальность 6D060800 – Экология. Тема докторской диссертации : «Прогнозирование экологической ситуации прибрежной зоны Каспия на основе ГИС-моделей в нефтедобывающем регионе».

**Н.Ш.Сүлейменованың жетекшілігімен қорғалған
ғылым магистрларының диссертациялары
Магистерские диссертации защищенные
под руководством Н.Ш. Сулейменовой**

Дәнібекұлы М. (КНР). Специальность 6N0101-Агрономия. Тема: «Àĕìàòû îáĕûñû æàġääĕû íää òàìâĕî µñ³óò òãđíîĕîăĕýñû æ° íă äãđîòĕòîöáí îçû í ûң қәĕû ĩòàñŃ åđăĕøĕĕîăî».

Данаева Г. Специальность 6N0608 -Экология. Тема: «Семей полигонындағы ядролық жарылыстардың экологиялық қауптілігі және зардабы».

Есалиева А. Б. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Антропогенное влияния предприятий фосфорной промышленности «Химпром» на окружающую среду».

Жұмағұлова М. С. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Ірі урбандалған территорияның (Алматы қ.) автокөлік магистралының әсеріне байланысты экологиялық мониторингі».

Матеева А. Е. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Наубайхана өндірісі үшін өсімдік шаруашылық өнімдерінің экологиялық аспектілері».

Нұрманова Д. С. Специальность 6N0608- Экология. Тема: «Алматы қаласы аумағының ауа бассейнінің экологиялық жағдайының мониторингісі».

Нұрмұханбетова А. М. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Металл коррозиясына әртүрлі микроорганизмдер топтарының әсері».

Сағындыков А. М. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Жуалы орман шаруашылығы мен ерекше қорғалатын табиғи аймақтарының экологиялық аспектісі және оны қорғау жолдары».

Салекеева Г. С. Специальность 6M060800 – Экология. Тема: «Рапс фитоценозының қалыптасуына және өнімділігіне экологиялық факторлардың әсері».

Тұрсынбай Г. Е. Специальность 6N0608- Экология. Тема: «Оңтүстік-шығыс Қазақстан жағдайында соя өсіріп-өндірудің қор үнемдеу технологиясының экологиялық аспектісі».

Өтебаева З. Д. Специальность 6N0608- Экология. Тема: «Алматы қаласының ауа бассейнінің ластануын сараптау және ластану деңгейін төмендету жолдары».

Толық мәтіндері жасалған мақалалар.

Электронды ресурстар. Электронные ресурсы

Сүеәеііііаа, І.Ø. Fûëûìè çăđòòáo ýä³ñòàìăñ³

[Ýěăêòďîíäûκ ðǎňóďň]: ìăăěňòďàíòòûн îκó-°ă³ňòàìăě³ê ï°í êăøăí³ / Í.Ø. Ńýěăéìăíîâà.- Àěìàòû: KàçĴÀÓ, 2009æ.- 116á.: CD-ROM.

Çàìěăăăěèă [Ýěăêòďîííûé ðǎňóďň]: ó÷ăáíèê / Ò.À. Àòàéó-
ëîâ, À.À. Àóăçîâ, Í.Ø. Ńóěăéìăíîâà, Ê.Ø. Æàíàáăăă; Êàçàõñêéé
íàöèîíàëüíûé äăďàďíûé óíèăăďňèòò.- CD-R 52x-700 ÌÂ.- Àě-
ìàòû, 2011.- 160 ñ.: 1ýěăêòďîíî.äèñê ŃD-ROM ; 6, 78 ÌÁ.

Çàìěăăăěèă [Ýěăêòďîííûé ðǎňóďň]: ó÷ăáíèê /
Ò.À.Àòàéóëîâ, À.À.Àóăçîâ, Í.Ø.Ńóěăéìăíîâà [è äď.]- Àěìàòû,
ÊàçĴÀÓ, 2011.- 316ñ.: 1 ýěăêòďîíî.äèñê CD-ROM.

Ńóěăéìăíîâà, Í.Ø. Îñîîâíîé èňòî÷íèê çăăďÿçíăíèÿ âîç-
ăóøíîîî áàññăéíà óďăàíèçèďîâàíîé òăďďèòîďèè Àěìàòû [Ýěăê-
òďîííûé ðǎňóďň]: ñòàòüÿ / Í.Ø. Ńóěăéìăíîâà.- Àěìàòû, ÊàçĴÀÓ:
Èçăăñòèÿ ÍÀÍ ĐÊ, 2012.- 1 ýěăêòďîíî.äèñê CD-ROM // Èçăă-
ñòèÿ ÍÀÍ ĐÊ.- 2013.- ¹ 1.- Ń.62-66.- (Àăďàďíûõ íàóê).

Ńóěăéìăíîâà, Í.Ø. Ó÷ăáíèâ î áèîñôăďă. Íîîñôăďà [Ýěăê-
òďîííûé ðǎňóďň]: Ó÷ăáíî-ìàòîâè÷ăñêéé êîîîěăñ äèñöèïèèíû /
Í.Ø. Ńóěăéìăíîâà.- Àěìàòû: Àăďîóíèăăďňèòòò, 2009.- 29ñ.: CD-
ROM.

ОЛ ТУРАЛЫ МАҚАЛАЛАР. СТАТЬИ О НЕЙ

Поздравление с 60- ти летним юбилеем Н.Ш.

Сулейменовой [Òâñò] // Вестник с.-х.науки Казахстана .- 2004 .- № 5 .-С.2

Имя собственное- женского рода – Назия [Òâñò] // Вечерний Алматы .- 2004 .- 6 марта .-С 3.

Ученые-аграрники поздравляют Н.Ш.Сулейменову - с 70-летием и 40-летием научной и педагогической деятельности [Òâñò] // Известия НАН РК .- 2014 .- №1.

Профессора ,доктора с./х. наук Н.Ш.Сулейменову, с 70-летним юбилеем и 40-летием научной и педагогической деятельности, поздравляют ученые Каз НАУ [Òâñò] // Вестник с./х.науки Казахстана .- 2014.- №1.- С. 2

Юбилей ученого (Профессора, доктора с./х. наук Н.Ш.Сулейменовой) [Òâñò] // Почвоведение .- 2014 .- №1

СОДЕРЖАНИЕ

1. ОҚЫРМАНДАРҒА К ЧИТАТЕЛЯМ.....	3
---	----------

2. ӨМІРБАЯНДЫҚ ДЕРЕКТЕР. ХРОНИКА ЖИЗНИ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	4 – 38
3. МОНОГРАФИЯ, ОҚУЛЫҚ, ОҚУ ҚҰРАЛДАРЫ МОНОГРАФИИ, УЧЕБНИКИ, УЧЕБНЫЕ ПОСОБИЯ, МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОСОБИЯ	39 – 48
4. ҒЫЛЫМИ МАҚАЛАЛАРЫ. НАУЧНЫЕ СТАТЬИ	48 – 61
5. КОНФЕРЕНЦИЯ, ДӨНГЕЛЕК ҮСТЕЛ ЖӘНЕ СЕМИНАРДА СӨЙЛЕГЕН СӨЗДЕРІ ВЫСТУПЛЕНИЯ НА КОНФЕРЕНЦИЯХ, КРУГЛЫХ СТОЛАХ И СЕМИНАРАХ	61 - 71
6. ПАТЕНТТЕРІ. АВТОРЛЫҚ ҚУӘЛІК. ӨНЕРТАБЫС БЮЛЛЕТЕНДЕРІ ПАТЕНТЫ. АВТОРСКИЕ СВИДЕТЕЛЬСТВА. БЮЛЛЕТЕНЬ ИЗОБРЕТЕНИЙ	71
7. Н.Ш.СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН КАНДИДАТТЫҚ ДИССЕРТАЦИЯЛАР КАНДИДАТСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ ЗАЩИЩЕННЫЕ ПОД РУКОВОДСТВОМ Н.Ш.СУЛЕЙМеновой	72-73
8. Н.Ш.СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН (PhD) ДОКТОРЛАРЫНЫҢ ДИССЕРТАЦИЯЛАРЫ (PhD) ДОКТОРСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ ЗАЩИЩЕННЫЕ ПОД РУКОВОДСТВОМ Н.Ш. СУЛЕЙМеновой.....	73-74
9. Н.Ш.СҮЛЕЙМЕНОВАНЫҢ ЖЕТЕКШІЛІГІМЕН ҚОРҒАЛҒАН ҒЫЛЫМ МАГИСТРЛАРЫНЫҢ ДИССЕРТАЦИЯЛАРЫ МАГИСТЕРСКИЕ ДИССЕРТАЦИИ ЗАЩИЩЕННЫЕ ПОД РУКОВОДСТВОМ Н.Ш. СУЛЕЙМеновой	74-75
10. ТОЛЫҚ МӘТІНДЕРІ ЖАСАЛҒАН МАҚАЛАЛАР ЭЛЕКТРОНДЫ РЕСУРСТАР. ЭЛЕКТРОННЫЕ РЕСУРСЫ	76
11. ОЛ ТУРАЛЫ МАҚАЛАЛАР. СТАТЬИ О НЕЙ	77

Бірлесіп жазған авторлардың есімдік көрсеткіші Именной указатель соавторов

А

1. Акылбекова Р.А.	38,39,42,53,55,56,61
2. Апушев А.К.	45,46
3. Асангалиев Е.А.	39
4. Атакулов Т.А.	37,39,41,42,43,44,45,46,53,67,74
5. Ауэзов А.А.	37,38, 39,42,44,74
6. Ахметов А.А.	37,38,47
7. Аянбек Г.	67

Б

8. Барлыкова Н.	47,56,57
9. Басымбеков Н.Ш	48,50,55,56,57,61,64,67,70
10. Бекназарова З.	40
11. Бочарников А.П.	43

Д

12. Даменова Н.С.	39,42
13. Дəменова Н.С.	40
14. Данаева Г.	72
15. Данибекулы М.	48
16. Дəнібекұлы М.	72
17. Даулбаева А.Н.	48,53,63,66,71
18. Добрино В.	68
19. Дюсенбеков З.Д.	39, 40,41,43,44,45,46,49,50,52,53,54
56,60,65

Е

20. Еликбаев Б.К.	41,42,43
21. Есалиева А.Б.	72
22. Есбергенов Ж.К.	39,41,61

23.	Есіркепов У.Ш.	40
24.	Есполов Т.И.	56
25.	Елешев Р.Е.	11,20

Ж

26.	Жанабаев К.Ш.	37,39,41,42,43,44,74
27.	Жаңабаев Қ.	40
28.	Жаппарова А.	54,65,69
29.	Жарасов Ж.Ш.	49,51,70
30.	Жараспаева С.	71
31.	Жарокова Р.Г.	52
32.	Жумабеков Е.Ж.	54,60
33.	Жұмагулова М.	48,72
34.	Жумаев Е.Д.	40,41,44,52
35.	Жуматаев М.Е.	42

И

36.	Ivanov L.	58
-----	-----------	----

К

37.	Кенжетаев Г.Ж.	52
38.	Казыбек Л.	47

Л

39.	Лукьянова Л.В.	64
-----	----------------	----

М

40.	Мазиров М.А.	46,58
41.	Мамышов М.М.	40,41,42,56
42.	Матеева А.	46,47,73

43.	Махамедова Б.Ж.	38,39,40,42,53,55,56,61
44.	Мустафаев А.	66
45.	Мухаметкаримов К.М.	42,43

Н

46.	Нарманова К.М.	40,
47.	Нурманова Д.	47
48.	Нұрманова Д.С.	73
49.	Нұрмұханбетова А.М.	73
50.	Нурымова Р.Д.	71

О

51.	Олейченко С.Н.	65,66
52.	Оразымбетова К.Н.	38,39
53.	Өтебаева З.Д.	48,73

Р

54.	Райымбекова И.К.	46,47,58,61,66,67,68,72
55.	Райынбеков Р.	67
56.	Рамазанова Р.Х.	42,60
57.	Рубинштейн М.И.	44

С

58.	Сағындықов А.М.	73
59.	Сагитов А.О.	51

60.	Саданов А.К.	39
61.	Салекеева Г.С.	69,73
62.	Сейтказин Р.	64
63.	Султангазиева Г.С.	54
64.	Сұлтангазиева Г.С.	48
65.	Сыбанбаева М.А.	38,40,41,42

66. Сырлыбеккызы С. 52,72

Т

67. Тагаев А.М. 50,51,57,66,71

68. Тағаев А. 48

69. Токтыбакиев П. 50,51

70. Томашев А.О. 46

71. Тұрсынбай Г.Е. 73

У

72. Узбеков Б.М. 42,50,65

73. Умбетов И. 50,51,66

74. Үмбетов И. 48

75. Уразымбетова К.Н. 41,43,51,57,58,61,62,64,66,67,
68,71

76. Утибаева З.Д. 53

Ф

77. Филиппова М. 66,68

Х

78. Хамитова М.С. 47

Ш

79. Шарипова С.А. 42